

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

EDITA BAŠIĆ

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ČRPANJE SREDSTEV IZ STRUKTURNIH IN
KOHEZIJSKEGA SKLADA EVROPSKE UNIJE**

Ljubljana, junij 2005

EDITA BAŠIĆ

IZJAVA

Študentka Edita Bašić izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Iva Lavrača, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 8. 6. 2005

Podpis: _____

KAZALO

1.	UVOD	1
2.	KOHEZIJSKA POLITIKA	2
2.1.	Zgodovinski pregled.....	3
3.	KOHEZIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI	4
3.1.	Financiranje strukturnih in kohezijskega sklada	4
3.2.	Instrumenti izvajanja kohezijske politike Evropske unije.....	7
3.2.1.	Strukturni skladi Evropske unije	8
3.2.1.1.	Evropski sklad za regionalni razvoj	9
3.2.1.2.	Evropski socialni sklad.....	10
3.2.1.3.	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad.....	11
3.2.1.4.	Finančni instrument za usmerjanje ribištva.....	12
3.3.	Druge oblike finančne pomoči, ki dopolnjujejo strukturne sklade	12
3.3.1.	Kohezijski sklad	12
3.3.2.	Evropska investicijska banka	14
3.3.3.	Pobude Evropskih skupnosti	15
3.3.3.1.	INTERREG III	16
3.3.3.2.	EQUAL	17
3.3.3.3.	LEADER+	17
3.3.3.4.	URBAN II	17
3.4.	Predpristopna pomoč.....	18
3.4.1.	PHARE.....	18
3.4.2.	SAPARD	20
3.4.3.	ISPA	20
4.	SLOVENIJA IN EVROPSKA KOHEZIJSKA POLITIKA	21
4.1.	Financiranje strukturnih in kohezijskega sklada v Sloveniji.....	22
4.2.	Instrumenti izvajanja kohezijske politike Evropske unije v Sloveniji	23
4.2.1.	Strukturni skladi Evropske unije v Sloveniji.....	28
4.2.1.1.	Evropski sklad za regionalni razvoj	28
4.2.1.2.	Evropski socialni sklad.....	31
4.2.1.3.	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad.....	33
4.2.1.4.	Finančni instrument za usmerjanje ribištva.....	35
4.3.	Druge oblike finančnih pomoči, ki dopolnjujejo strukturne sklade	35
4.3.1.	Kohezijski sklad	35
4.3.2.	Evropska investicijska banka	37
4.3.3.	Pobude Evropskih skupnosti	37
4.3.3.1.	INTERREG III	38
4.3.3.1.1.	INTERREG III A	39
4.3.3.1.2.	INTERREG III B	40
4.3.3.1.3.	INTERREG III C	41

4.3.3.1.4. INTERACT	42
4.3.3.1.5. ESPON	42
4.3.3.2. EQUAL.....	43
4.3.3.3. LEADER +	44
4.3.3.4. URBAN II	44
4.4. Predpristopna pomoč v Sloveniji.....	44
4.4.1. PHARE.....	44
4.4.2. SAPARD	45
4.4.3. ISPA	46
5. SKLEP	47
LITERATURA	49
VIRI	49

1. UVOD

Slovenija je 13. decembra 2002 v Kopenhavnu uspešno zaključila petletna pogajanja za članstvo v Evropski uniji. Pogajanja so bila namenjena predvsem usklajevanju slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije in usposabljanju za izvajanje obveznosti, ki izhajajo iz članstva. Pristopno pogodbo je Evropska unija z desetimi novimi članicami podpisala 16. aprila 2003 v Atenah. Ob ratifikaciji pogodbe o pristopu pa je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije maja 2004 in s tem tudi upravičena do črpanja sredstev iz naslova strukturne politike Evropske unije. Na osnovi zaključnega, finančnega dela pogajanj o vstopu v Evropsko unijo je bilo Sloveniji za namene izvajanja kohezijske politike Evropske unije v obdobju 2004–2006 dodeljenih okoli 267 milijonov evrov v okviru strukturnih skladov, okoli 190 milijonov evrov sredstev iz kohezijskega sklada in nadaljnjih 30 milijonov evrov za Pobudi Skupnosti INTERREG in EQUAL. Skupen obseg sredstev evropske kohezijske pomoči, ki bo na razpolago Sloveniji v okviru tekoče finančne perspektive, znaša torej okoli 457 milijonov evrov, pri čemer je Slovenija posvetila veliko pozornosti temu, da zagotovi največjo možno konsistentnost in skladnost med ukrepi, ki jih podpirajo strukturni skladi, kohezijski sklad in druge nacionalne politike.

Zgoraj opisan obseg sredstev evropske kohezijske pomoči me je vzpodbudil, da svoje diplomsko delo posvetim podrobnejši obravnavi črpanja sredstev iz naslova kohezijske politike Evropske unije. Diplomsko delo obsega poleg uvoda in sklepa tri sklope. V prvem sklopu sem opredelila definicije kohezijske politike. Nadalje me je pot vodila v same zgodovinske pričetke kohezijske politike, ki so pomembno vplivali tako na razvoj samega gospodarstva v preteklosti, kot tudi na samo gospodarsko dogajanje danes.

V drugem sklopu svojega diplomskega dela sem predvsem teoretično obdelala kohezijsko politiko Evropske unije. Seznanila sem se z instrumenti izvajanja kohezijske politike v Evropski uniji, med katere prištevamo strukturne sklade, druge oblike finančnih pomoči, ki dopolnjujejo strukturne sklade in predpristopne pomoči. Najpomembnejši instrument strukturne politike, ki je namenjen skladnemu regionalnemu razvoju, predstavljajo strukturni skladi, h katerim se prištevajo Evropski socialni sklad, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad in Finančni instrument za usmerjanje ribištva. Strukturni skladi so bili ustanovljeni z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami v Evropski uniji. Države članice in Evropska unija družno podpirajo razvoj šibkejših regij. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice tako, da je delovanje Strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic. Pri vsem tem nikakor ne smemo zanemariti kohezijskega sklada, ki je bil ustanovljen z namenom zagotavljanja pomoči na področju okolja in prometne infrastrukture najmanj razvitim članicam. Kohezijski sklad prispeva h krepitvi ekonomske

in socialne kohezije in sofinancira projekte s področja okolja in vseevropskih omrežij prometne infrastrukture.

V tretjem, poglavitnem sklopu diplomskega dela sem podrobneje predstavila črpanje sredstev iz kohezijske politike Evropske unije za Slovenijo. S tem, ko je Slovenija izpolnila vse pravne zahteve Evropske unije, si je zagotovila tudi pravice na področju Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Osnovo za črpanje sredstev iz strukturnih skladov predstavlja Enotni programski dokument, za črpanje iz kohezijskega sklada pa Referenčni okvir za področje okolja in prometa. Poleg zgoraj opisanih skladov so za Slovenijo trenutno zelo pomembne tudi Pobude Evropskih skupnosti, in sicer predvsem pobuda INTERREG III.

Diplomsko delo zaključujem s sklepom v petem poglavju.

2. KOHEZIJSKA POLITIKA

V povezavi s kohezijsko politiko Evropske unije se poleg izraza kohezijska politika pogosto uporabljata tudi izraza strukturna politika in regionalna politika. Kadar se uporabljajo v kontekstu skupnih evropskih politik, vsi trije izrazi govorijo o isti politiki, ki zasleduje iste cilje, a zanje različni avtorji uporabljajo različna imena. Uporaba posameznega izraza se je skozi različna obdobja spreminjala, v zadnjem času pa so se večinoma poenotili v izrazu kohezijska politika Evropske unije. Ne glede na enakovrednost uporabe vseh treh izrazov na ravni skupnih evropskih politik obstajajo iz ekonomskega vidika med vsebino posameznih izrazov določene razlike (Kohezijska politika Evropske unije, 2005).

Kohezijska politika naj bi se nanašala na tiste ukrepe ekonomskih politik, katerih cilj je zmanjševanje ekonomskih in socialnih razlik med različnimi geografskimi območji. Za doseganje svojih ciljev kohezijska politika pogosto zahteva investicije v ključne dejavnike konkurenčnosti posameznih geografskih območij, ki na dolgi rok spremenijo gospodarsko in socialno strukturo teh območij. Z vidika ciljev in vrednot se zdi ta izraz najprimernejši za skupno politiko Evropske unije (Kohezijska politika Evropske unije, 2005).

Kohezijska politika predstavlja skupek razvojnih aktivnosti, programov in ukrepov države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni, koordiniranih in sofinanciranih s strani Evropske unije in namenjenih doseganju razvojnih ciljev ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja (Mrak, 2004, str. 29).

2.1. Zgodovinski pregled

Kmalu po koncu druge svetovne vojne se je začel proces evropskega združevanja, ki je imel na začetku dva glavna cilja: gospodarsko obnoviti od vojne razdejano Evropo in postopno ustvariti enotno področje miru, razvoja in demokracije, kar bi preprečevalo vzpon totalitarnih režimov in ponoven izbruh vojaških spopadov na evropski celine. Od takrat je Evropska unija prehodila dolgo pot. Nenehno naraščajoče članstvo, razvoj vedno novih skupnih politik, sprejem enotne valute in najbolj pomembno – trdna volja za nadaljnje združevanje Evrope so dokazi uspešnosti tega velikega projekta.

Kakor tudi danes so bili tudi v preteklosti vsi integracijski naporji usmerjeni na gospodarsko področje. 25. marca leta 1957 so države članice Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ) podpisale Rimsko pogodbo, s katero sta bili ustanovljeni Evropska gospodarska skupnost (EGS) in Evropska skupnost za atomsko energijo (EURATOM). V preambuli Rimske pogodbe je bila zapisana tudi volja držav podpisnic za krepitev enotnosti njihovih gospodarstev. Sem je spadalo tudi zagotavljanje skladnega razvoja z zmanjševanjem razlik med posameznimi regijami in zmanjševanjem zaostanka najmanj razvitih regij. Leta 1958 sta bila ustanovljena Evropski socialni sklad (ESS), ki ima najdaljšo tradicijo med strukturnimi skladi, in Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS), ki je eden največjih strukturnih skladov Evropske unije. Cilj obeh skladov je bil zmanjševanje razlik v razvitosti in življenjskem standardu v posameznih državah članicah EGS. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), ustanovljen leta 1975, je nastal kot del sistema štirih strukturnih skladov Evropske unije, ki ga sestavljajo še Evropski socialni sklad (ESS), Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS) in Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIUR). Sredstva, ki jih Evropska unija nameni ESRR in drugim strukturnim skladom, se porabijo za finančno podporo projektov v javnem in zasebnem sektorju, za katere se oceni, da bodo v danih okoliščinah lahko največ prispevali k ciljem regionalne politike.

Leta 1986 je bila EGS skupnost dvanajstih držav na različnih stopnjah gospodarskega razvoja, gospodarske razlike med nekaterimi državami članicami pa so bile velike in zato je bilo treba uvesti programe strukturnih pomoči. Prišlo je do podpisa Enotne evropske listine, ki je uvedla pomembne spremembe postopkov odločanja s pristopom, ki je dal prednost nacionalnim normativnim ukrepom. S tem so bili postavljeni temelji za izgradnjo enotnega trga in tudi kohezijske politike. V pričakovanju vzpostavitve enotnega trga pa se je izpostavila tudi potreba po gospodarskem in denarnem poenotenju. Poleg tega so zgodovinske spremembe, ki so se odvijale v tistem času, zahtevale temeljito revizijo ustanovnih pogodb Skupnosti, da bi jih prilagodili novi svetovni resničnosti. Pogodbo o Evropski uniji (Maastrichtska pogodba), podpisano 10. decembra 1991, lahko štejemo za mejnik na poti evropskega združevanja. Leta 1997 je Maastrichtsko pogodbo dopolnila Amsterdamska pogodba, ki je prevetrila in okrepila nekatere politike in instrumente Unije. Evropski svet je marca 1999 v Berlinu prinesel prelomnico oz. reformo strukturnih skladov

in prilagoditev ukrepov v kohezijskem skladu. Nova finančna perspektiva Agenda 2000 je za obdobje 2000–2006 namenila skladom več kot 30 milijard evrov letno. Predpristopnemu instrumentu PHARE sta se pridružila še dva nova instrumenta ISPA in SAPARD, ki sta namenjena ekonomskemu in socialnemu razvoju držav kandidatk srednje in vzhodne Evrope.

Tabela 1: Zgodovinski pregled

Leto	
1957	Ustanovitev EGS z Rimsko pogodbo, ki v preambuli vsebuje tudi voljo držav podpisnic za krepitev enotnosti njihovih gospodarstev in zagotavljanje skladnega razvoja z zmanjševanjem razlik med posameznimi regijami in zmanjševanjem zaostanka najmanj razvitih regij.
1958	Ustanovitev Evropskega socialnega sklada in Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.
1975	Ustanovitev Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki je usmeril del prihodkov evropskega proračuna v najrevnejša območja oz. regije.
1986	Podpis Enotne evropske listine, ki je postavila osnove prave kohezijske politike.
1989–1993	Povečanje sredstev, namenjenih za delo strukturnih skladov.
1992	Pogodba o Evropski uniji (v veljavo stopi leta 1993), ki postavi krepitev socialne in gospodarske kohezije ob bok ostalim temeljnim ciljem, kot so ekonomska in monetarna unija ter skupni trg. Pogodba tudi predvidi oblikovanje kohezijskega sklada, namenjenega za podporo projektom s področja okolja in prometa.
1994–1999	Evropski svet poveča sredstva kohezijske politike, nameni ji kar tretjino evropskega proračuna. Oblikovan je tudi poseben sklad za ribištvo.
1997	Amsterdamska pogodba ponovno potrdi zavezo držav članic kohezijski politiki in poudari pomen skupnega delovanja v boju proti brezposelnosti.
2000–2006	Evropski svet potrdi spremembe Strukturnih skladov in prilagodi delovanje kohezijskega sklada. Ustanovita se ISPA in SAPARD, ki skupaj s programom PHARE spodbujata ekonomski in socialni razvoj držav pristopnic iz vzhodne in srednje Evrope.

Vir: Mrak, 2004, str. 33.

3. KOHEZIJSKA POLITIKA V EVROPSKI UNIJI

3.1. Financiranje strukturnih in kohezijskega sklada

Cilj evropske regionalne politike je doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic Evropske unije in predvsem vseh njenih regij. Regionalna politika Evropske unije deluje po sistemu finančne solidarnosti, saj se prispevki posamezne države v Evropski proračun porazdelijo v manj razvite regije (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003). Solidarnost pomeni, da bogatejše članice prispevajo v skupni proračun¹, iz katerega se sredstva nato namenjajo šibkejšim, manj razvitim članicam skozi različne instrumente

¹ Proračun Evropske unije sestavljajo t. i. lastni prihodki (prelevmani, carine in del DDV-ja), ki predstavljajo približno 25 odstotkov proračuna ter z letom 1988 vpeljani prispevki držav članic v višini 1 odstotka bruto domačega proizvoda.

(strukturne sklade, kohezijski sklad in pobude skupnosti). Ob tem lahko pridobijo tudi bolj razvite države, saj se prav pri njih povprašuje po tehnologiji in znanju, ki ga potrebujejo manj razvite države oziroma prejemnice sredstev strukturnih skladov.

Strukturna oziroma kohezijska politika² Evropske unije in pripadajoči strukturni in kohezijski sklad predstavlja poglobitni instrument solidarnosti v Evropski uniji, s pomočjo katerega članice Evropske unije prispevajo k skladnejšemu razvoju celotnega teritorija Evropske unije in premagovanju razvojnih razlik med regijami. Dejanski prilivi sredstev strukturne politike so odvisni od absorpcijske sposobnosti in so običajno manjši od alokacij, ki jih Evropska komisija nameni posameznim državam članicam. Absorbcijsko sposobnost smo določili kot razmerje med obveznostmi za plačila in dejanskimi plačili sredstev, namenjenimi novim članicam. Pri vsem tem pa igra zelo pomembno vlogo tudi proračun Evropske unije. Pri njegovem sprejemanju sodelujejo trije glavni organi Evropske unije: Evropski parlament, Evropska komisija in Svet ministrov. Za sprejem proračuna je določen poseben postopek, praksa pa je prinesla tudi približen časovni okvir. Letni proračunski cikel se prične že z januarjem in traja vse do konca decembra.

Proračun Evropske unije se financira iz štirih bistvenih virov prihodkov:

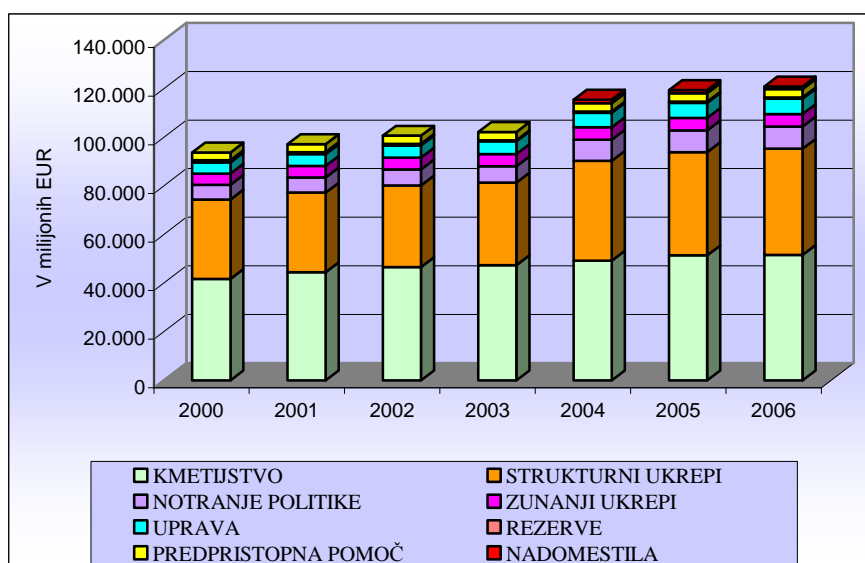
- izravnalnih dajatev za kmetijske pridelke in dajatev na proizvodnjo sladkorja,
- uvoznih carin iz držav nečlanic,
- deležev od prihodkov davka na dodano vrednost držav članic,
- drugega financiranja, ki temelji na bruto domačem proizvodu držav članic.

Trenutno je v veljavi finančna perspektiva za obdobje 2000–2006, imenovana Agenda 2000, katere skupni finančni okvir za sedemletno obdobje znaša 687,5 milijarde evrov (izraženo v cenah 2005). Ob sprejemu Agende 2000 so se države članice dogovorile za sedem oziroma osem vsebinskih prioritiet, ki imajo v celotnem obdobju finančne perspektive 2000–2006 različno težo (Splošni proračun Evropske Unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 6):

- kmetijstvo – 47 odstotkov oziroma 332.526 milijard evrov,
- strukturni ukrepi – 36,67 odstotka oziroma 260.181 milijard evrov,
- notranje politike – 7,42 odstotka oziroma 52.529 milijard evrov,
- zunanji ukrepi–administracija – 4,88 odstotka oziroma 34.529 milijard evrov,
- uprava – 5,39 odstotka oziroma 38.161 milijard evrov,
- rezerve – 0,62 odstotka oziroma 4.226 milijard evrov,
- predpristopna pomoč – 3,32 odstotka oziroma 23.527 milijard evrov,
- nadomestila (po koebenhavenskih pogajanjih) – 0,53 odstotka oziroma 3.761 milijard evrov.

² Pojmi regionalna politika in kohezijska politika ter strukturna politika kot element doseganja gospodarske in socialne kohezije se v različnih virih (prevodih) nenehno izmenjujejo, zato jih v nalogi obravnavamo smiselno kot sopomenke.

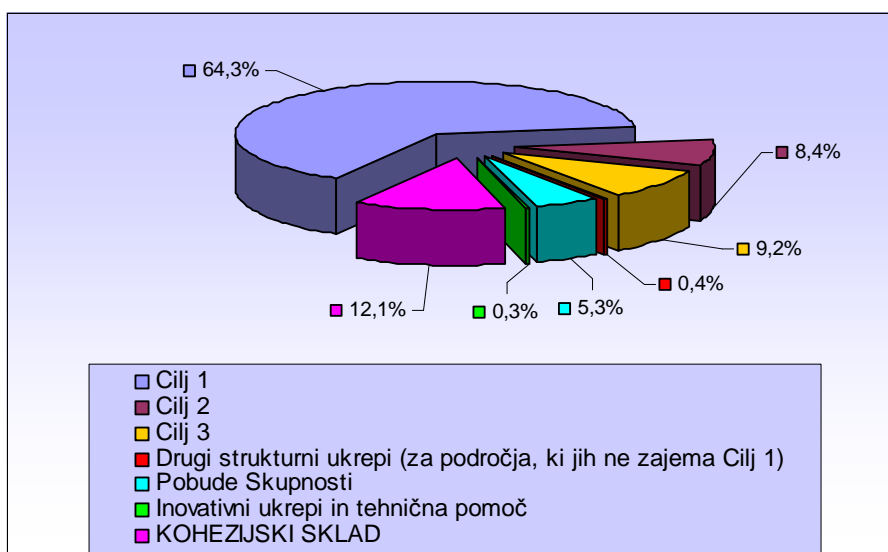
Tabela 2: Finančna perspektiva 2000–2006

Vir: Splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 6.

Proračun za leto 2005 je bil sprejet po drugem branju v parlamentu, 16. decembra 2004. Proračun znaša 116.554 milijonov evrov odobrenih sredstev za prevzem obveznosti in 106.300 milijonov evrov odobrenih sredstev za plačila. To predstavlja povečanje za 6,2 odstotka pri odobrenih sredstvih za prevzem obveznosti in 4,4 odstotka pri odobrenih sredstvih za plačila glede na proračun za leto 2004. Ta raven odobrenih sredstev za plačila je enaka 1,004 odstotka bruto domačega dohodka razširjene Evropske unije. Zneska, ki ostajata do zgornje meje finančne perspektive, znašata 3.040 milijonov evrov za prevzem obveznosti in 7.935 milijonov evrov za plačila (Splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 4).

Slika 1: Strukturni ukrepi za leto 2005

Vir: Splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 19.

Iz zgornje slike je razvidno, da največji delež proračuna Evropske unije odpade na strukturne ukrepe. V Prilogi 1 (Tabela 2) najdemo podrobnejšo razdelitev strukturnih ukrepov za leto 2005. Iz nje je razvidno, da je za strukturne ukrepe v letu 2005 namenjenih skupaj 42.423,50 milijonov evrov, od tega pa jih na strukturne sklade odpade 64,3 odstotke oziroma 37.291,56 milijonov evrov.

Pomemben argument za takšno alokacijo sredstev Evropske unije je t. i. absorpcijska sposobnost držav pristopnic, kar je tudi eno od institucionaliziranih pravil Strukturnih skladov³ in se praviloma izraža glede na obseg bruto domačega proizvoda (BDP). Primerjava dodeljenih pravic porabe glede na kazalec odraža seveda dejstvo, da so države pristopnice bistveno revnejše in je zato navkljub nižji intenzivnosti pomoči njen delež v BDP relativno visok. To žal ne velja za bolj razvite države pristopnice, ki so bile glede na uporabljeno metodologijo delitve sredstev najbolj prikrajšane.

3.2. Instrumenti izvajanja kohezijske politike Evropske unije

Regionalna politika Evropske unije temelji na finančni solidarnosti med državami, njen osnovni cilj pa je zmanjševanje gospodarskih in socialnih neenakosti med različnimi regijami v Skupnosti (Mrak, 2004, str. 34). Prednostni cilji so zelo pomembni za regionalno politiko. Njihov glavni namen je prikazovanje ciljev regionalne politike. Zelo pomembni so tudi za strukturne sklade, saj jim služijo kot izhodišče za razdeljevanje največjega dela sredstev.

Za finančno obdobje 2000–2006 so bili določeni trije prednostni cilji strukturne politike:

- **Cilj 1 (teritorialen):** namenjen je razvoju in strukturnemu prilagajanju regij, ki zaostajajo v razvoju (npr. s pomočjo pri izgradnji osnovne infrastrukture, vzpodbujanjem investicij za povečanje ekonomske aktivnosti). Regije, ki jih zajema Cilj 1, so regije na ravni NUTS 2, katerih BDP na prebivalca znaša manj kot 75 odstotkov povprečja Evropske unije. V ta cilj je vključenih 22 odstotkov prebivalstva Evropske unije in preko programov se financira projekte, ki zajemajo 70 odstotkov vseh sredstev strukturnih skladov.
- **Cilj 2 (teritorialen):** namenjen je ekonomskemu in socialnemu prestrukturiranju regij s strukturnimi težavami. Sem spadajo industrijska, ruralna, urbana in od ribištva odvisna območja, ki se soočajo s strukturnimi težavami. Te se kažejo v visoki stopnji brezposelnosti, odvisnosti od posameznega sektorja v zatonu ter v dolgoročni brezposelnosti. Vsi strukturni skladi naj bi z enotnim programom finančno pripomogli k razvoju regij pod tem ciljem. V obdobju 2000–2006 pod Cilj 2 spada 18 odstotkov evropskega prebivalstva, ki prejema 11.5 odstotkov sredstev

³ Skladno z uredbo državi članici namreč ne more biti dodeljenih več kot 4 odstotke sredstev njenega bruto domačega proizvoda.

iz strukturnih skladov. Tudi tukaj velja, da so regije, ki v novem programskem obdobju ne izpolnjujejo več postavljenih kriterijev, del posebnega prehodnega programa.

- **Cilj 3 (tematski):** ta cilj je namenjen prilagoditvi in modernizaciji sistema in politike izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja. V okviru tega cilja želi Evropska unija prispevati k modernizaciji izobraževalnih ustanov in procesov ter soustvarjati nova delovna mesta, razen na območjih, ki so del Cilja 1, saj je ta cilj že del strategije procesov prilagajanja. Cilj je horizontalen in pokriva celotno območje Evropske unije. Cilju 3 je namenjenih 12,3 odstotka sredstev strukturnih skladov. Komisija je ta sredstva razdelila glede na število prebivalcev, dolgoročno brezposelnost, brezposelnost med mladimi, stopnjo socialne izključenosti, raven dosežene izobrazbe, stopnjo revščine ter stopnjo participacije žensk na trgu dela.

Tabela 3: Strukturni skladi in prioritetni cilji za obdobje 2000–2006

Cilj	Namen	Strukturni skladi			
		ESRR	ESS	EKUJS	FIUR
Cilj 1	Pospeševanje razvoja in strukturnih sprememb v manj razvitih regijah	ESRR	ESS	EKUJS	FIUR
Cilj 2	Podpora pri ekonomski in socialni preobrazbi območij s strukturnimi problemi	ESRR	ESS		FIUR
Cilj 3	Podpora prilagajanju in modernizaciji politik in sistemov za izobraževanje, poklicno usposabljanje in zaposlovanje		ESS		

Vir: Pečar, 2003, str. 23.

3.2.1. Strukturni skladi Evropske unije

V Evropski uniji imajo strukturni skladi, ki zajemajo tudi regionalno politiko, zelo pomemben delež evropskega proračuna in predstavljajo sredstva za financiranje razvojnih programov v posameznih članicah. Strukturni skladi so bili ustanovljeni z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami v Evropski uniji. Države članice in Evropska unija družno podpirajo razvoj šibkejših regij. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice tako, da je delovanje strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic.

Finančna pomoč strukturnih skladov je zamišljena v več različnih oblikah, te pa naj bi se dodeljevale po vnaprej določenih kriterijih, hkrati pa naj bi bila odločitev razdeljena glede na težo problema po posameznih regionalnih in socialnih problemih področij, finančno sposobnost države članice, glede na njeno blagostanje, težo pomembnosti ukrepov za celotno Evropsko unijo, težo ukrepov, glede na regionalni vidik in na posebne značilnosti predlaganih ukrepov.

Finančna pomoč se posreduje v naslednjih oblikah (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- delno financiranje operativnih programov;
- delno financiranje državnih pomoči, vključno s povračili;
- oblike individualnih podpor s soglasjem Evropske Komisije in države članice;
- delno financiranje projektov, vključno s povračili;
- podpore za tehnično pomoč in študije za pripravo izvedbe projektov.

Strukturni skladi predstavljajo osrednji finančni instrument regionalne politike Evropske unije, s katero ta prispeva k zmanjševanju gospodarskih in socialnih razlik med regijami znotraj enotnega evropskega trga ter na ta način vzpodbuja njihov uravnotežen in trajnostni razvoj. Delovanje strukturnih skladov je določeno s splošnimi načeli (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- **načelo koncentracije sredstev** oziroma ukrepov na regije in skupine, ki jih najbolj potrebujejo glede na določene cilje, ki so opredeljeni s prednostnimi nalogami in strogimi kriteriji;
- **načelo programiranja**, tj. načrtovanega in programiranega usmerjanja sredstev, ki določa, da sredstev ni mogoče pridobiti za posamezne nepovezane investicije, temveč se dodelijo na podlagi razvojnih programov;
- **načelo partnerstva**, ki pomeni sodelovanje evropske komisije, vlad članic ter lokalnih in regionalnih oblasti;
- **načelo dodatnih pomoči** (additionality), ki pomeni, da skladi dopolnjujejo finančna sredstva lastnih sredstev držav članic, ne pa, da jih nadomeščajo. V regionalnih razvojnih programih je tako treba zagotoviti sofinanciranje iz zasebnih in lokalnih virov;
- **načelo subsidiarnosti**, ki pomeni, da je organizacija skladov administrativno določena z regionalno, nacionalno in evropsko prioriteto, pri tem pa je vloga evropske komisije omejena na poslovanje, kjer je potrebno skupno odločanje;
- **načelo učinkovitosti vrednotenja učinkov**, ki naj bi povečalo nadzor učinkovitosti ter uspešnosti, proračunsko disciplino in poenostavitev celotnega sistema pomoči strukturnih skladov.

3.2.1.1. Evropski sklad za regionalni razvoj

Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) je bil ustanovljen leta 1975. Je največji izmed vseh strukturnih skladov Evropske unije, ki ga sestavljajo še Evropski socialni sklad (ESS), Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS) in Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIUR). Osnovni cilj ESRR je zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med regijami Evropske unije oziroma lahko rečemo, da je zadolžen za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije. ESRR cilja na dvig produktivnosti in konkurenčnosti

gospodarstva in usmerja naložbe v proizvodnjo, infrastrukturo, lokalne razvojne projekte in razvoj malega gospodarstva v najmanj razvitih regijah (Mrak, 2004, str. 38).

Sredstva, ki jih Evropska unija nameni ESRR in drugim strukturnim skladom, se porabijo za finančno podporo projektov v javnem in zasebnem sektorju, za katere se oceni, da bodo v danih okoliščinah lahko največ prispevali k ciljem regionalne politike. ESRR dobi daleč največ sredstev, skoraj polovico vsega denarja, namenjenega strukturnim skladom. Z vidika končnih prejemnikov ta sredstva torej pomenijo dopolnilni vir financiranja projektov. Omogočajo jim, da izvedejo projekte, za katere bi težko zbrali dovolj lastnih sredstev za zaprtje finančne konstrukcije.

Sredstva ESRR so namenjena za (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- vlaganja v izboljšanje produktivnosti, ustvarjanje novih in ohranjanje obstoječih delovnih mest;
- investicije v infrastrukturo;
- podporo notranjemu razvoju s pomočjo ukrepov, ki podpirajo in spodbujajo lokalne razvojne pobude in aktivnosti malih in srednjih podjetij;
- tehnično pomoč za vlaganja v izobraževanje in v zdravstvo, ki sta pomembna za strukturno prilagajanje.

Bistvena vloga tega sklada je podpora Ciljev 1 in 2 v regionalnem smislu ter podpora Pobud Skupnosti, kakor tudi inovativnih ukrepov v sodelovanju z ESS in EKUJS. Prav tako pa naj bi sklad zagotavljal podporo pri financiranju čezmejnih, mednarodnih in medregijskih sodelovanj, pilotnih projektih in študijah, ki se nanašajo na razvoj celotne Skupnosti, posebej v regijah, katerih članice so vključene pod te cilje (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003).

3.2.1.2. Evropski socialni sklad

Evropski socialni sklad (ESS) je bil ustanovljen leta 1958 in ima najdaljšo tradicijo med strukturnimi skladi Evropske unije. Z novimi uredbami postaja ESS najpomembnejši finančni instrument za izvajanje evropskih in nacionalnih strategij zaposlovanja oziroma predstavlja močno podporo pri izvajanju Evropske strategije zaposlovanja. Rečemo lahko, da je namenjen zaposlovanju brezposelnih in skupin s posebnimi potrebami, predvsem s financiranjem različnih oblik in sistemov usposabljanja. Kajti le tako se lahko prepreči, da bi ljudje izgubili stik s trgom dela. Pri tem se ustvarjajo nova in boljša delovna mesta, izboljšujejo se možnosti posameznika itd. in hkrati tudi ohranja konkurenčnost evropskega gospodarstva.

Politika ESS je osredotočena na pet področij: na razvoj socialnega okolja, vseživljenjsko izobraževanje in sisteme izpopolnjevanja, aktivno politiko zaposlovanja ter boj proti brezposelnosti, enakovredne možnosti zaposlovanja moških in žensk in na premostitev ekonomskih in socialnih sprememb. Podpora sklada je tako namenjena (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- dolgoročno brezposelnim;
- mladim, ki prvič vstopajo na trg delovne sile;
- ljudem, ki potrebujejo dodatna usposabljanja ali pomoč pri samozaposlovanju, da bi imeli več možnosti za zaposlitev;
- spodbujanje ustvarjanja novih delovnih mest.

Posebni instrument ESS predstavlja Pobuda skupnosti EQUAL, ki deluje na področju boja proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela. Pobuda EQUAL predstavlja del strategije Evropske unije za vzpostavljanje številnejših in boljših delovnih mest ter za zagotavljanje preprečevanja dostopa do njih. Prek transnacionalnega sodelovanja pa spodbuja nove načine spopadanja z diskriminacijo in neenakostjo na trgu dela. Izvaja se preko t. i. razvojnih partnerstev, ki so izbrana na javnem razpisu.

3.2.1.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EKUJS), ki je bil ustanovljen leta 1964 za namene financiranja skupne kmetijske politike, je eden največjih strukturnih skladov Evropske unije. Sklad tudi zagotavlja sredstva za programe v okviru Pobude skupnosti LEADER.

Sklad je sestavljen iz dveh oddelkov:

- **Usmerjevalni oddelek sklada** zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja. Usmerjen je v krepitev in reorganizacijo kmetijstva, preoblikovanje kmetijske proizvodnje in razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, zagotavljanje primernega življenjskega standarda kmetovalcev in razvoj struktur za zaščito okolja in podeželja.
- **Jamstveni oddelek sklada** podpira okolju prijaznejše načine kmetovanja in spodbuja k trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji ter naravnimi viri. Ta oddelek se navezuje na skupno kmetijsko politiko Evropske unije, po sprejetju Agende 2000 pa pokriva tudi razvoj ruralnih območij v obliki upokojitvenih shem, kmetijsko-okoljskih programov ipd.

Povzamemo lahko, da so glavne naloge strukturnega sklada EKUJS podpiranje povezanosti kmetijstva in podeželja, izboljševanje konkurenčnosti kmetijstva, gospodarsko prestrukturiranje in ohranjanje poseljenosti podeželskih območij, ustvarjanje pogojev za

doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva, varovanje okolja in ohranjanje naravne ter kulturne dediščine podeželja.

3.2.1.4. Finančni instrument za usmerjanje ribištva

V preteklosti je bila glavna ukrepov ribiške politike Evropske unije usmerjena predvsem v modernizacijo proizvodnih zmogljivosti, kamor lahko štejemo obnovo in menjavo plovil, razvoj sladkovodnega in morskega ribogojstva. Na eni strani pretirano zmogljive ribiške flote, na drugi strani pa omejitve ribolova z namenom ohranjanja ribolovnih virov so v Evropi privedle do slabšanja ekonomskega položaja ribolovne dejavnosti. Negativne posledice tovrstne politike so občutila predvsem nekatera obalna območja, ki so bila odvisna od ribolova. Zato je Evropska unija leta 1993 ustanovila nov, samostojen strukturni sklad: Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIUR), ki je pred tem deloval v okviru kmetijskega sklada. Ta instrument je namenjen prenovi in modernizaciji ribiške industrije.

Naloga, ki jih pokriva ta finančni instrument, so naslednje (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- prizadevanje za doseg trajnega ravnovesja med ohranjanjem in izkoriščanjem vodnih virov,
- povečevanje konkurenčnosti in razvoj stabilnega podjetništva v tem sektorju,
- povečevanje ponudbe in vrednosti proizvodov s tega področja,
- prispevanje k oživitvi področij odvisnih od ribištva in marikulture⁴.

Izvajanje pomoči iz FIUR se načrtuje kot del programa v skladu s Ciljnim območjem 1, zunaj tega cilja pa se predstavijo samostojni programski dokumenti v posamezni državi članici.

3.3. Druge oblike finančne pomoči, ki dopolnjujejo strukturne sklade

3.3.1. Kohezijski sklad

Kohezijski sklad je bil ustanovljen leta 1993 z Maastrichtsko pogodbo z namenom zagotavljanja pomoči na področju okolja in prometne infrastrukture⁵ najmanj razvitim članicam. Takrat so kriterije za črpanje sredstev izpolnjevale štiri države: Irska, Španija, Portugalska in Grčija, za katere je bil izdelan konvergenčni program, ki naj bi preprečil njihov prekomerni državni deficit.

⁴ Marikultura – umetno gojenje morskih organizmov.

⁵ S tem se zmanjšujejo razlike med državami članicami.

Finančna pomoč sklada je usmerjena v (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- okoljevarstvene projekte in v projekte, ki podpirajo razvoj politike okolja;
- projekte za razvoj transportne infrastrukture;
- preliminarne študije, ki se navezujejo na projekte in njihovo izvedbo;
- pripravljalne projekte, ki analizirajo stroške in prihodke ter tehnično podporo projektov;
- horizontalne ukrepe, kot so primerjalne analize vpliva pomoči Evropske unije,
- študije, ki se navezujejo na spremljanje in vrednotenje projektov ter v povečevanje koordinacije in njihovo obstojnost,
- študije, ki omogočajo potrebno prilagoditev pri izvedbi projekta.

Kohezijski sklad prispeva h krepitvi ekonomske in socialne kohezije in sofinancira projekte s področja okolja in vseevropskih omrežij prometne infrastrukture. Kriterij za dodelitev sredstev je bruto domači proizvod (BDP), merjen v pariteti kupne moči⁶ (PKM). Če je ta manjši od 90 odstotkov povprečja Evropske unije, je članica upravičena črpati sredstva iz kohezijskega sklada. Če bi katera od članic presegla določeni kriterij, bi izgubila pomoč kohezijskega sklada. Kohezijska strategija je formalno definirana v dokumentu, imenovanem Referenčni okvir za kohezijski sklad.

Odločitve o razdelitvi sredstev se določajo glede na natančne in objektivne kriterije, ki se nanašajo na prebivalstvo in bruto domači proizvod na prebivalca ter na določeno območje. Upoštevati pa je potrebno tudi ostale socialne in ekonomske indikatorje. Pomoč kohezijskega sklada je pogojna, saj se ta prekliche oziroma ustavi za nove projekte v primeru, da ima država članica prevelik deficit in ni odpravljen v enem letu ali v časovnem obdobju, ki je za to določeno.

Načela financiranja iz kohezijskega sklada (Kohezijska politika Evropske unije, 2005):

- **Projektno financiranje:** kohezijski sklad financira posamezne večje projekte ali dele projektov. Za financiranje iz tega sklada so upravičeni le infrastrukturni in okoljski projekti, ki jih odobri Evropska komisija.
- **Nekompatibilnost pomoči:** projekt ne more biti hkrati financiran iz sredstev strukturnih skladov in sredstev kohezijskega sklada.
- **Pogojenost pomoči:** pomoč posamezni državi iz kohezijskega sklada je lahko ustavljena v primeru, da se država nahaja v stanju presežnega deficita (nad 3 odstotke BDP) in da se presežni deficit ne zmanjšuje proti 3 odstotkom.
- **Partnerstvo:** podobno kot pri strukturnih skladih, mora pri sestavljanju prioritetnega seznama projektov veljati pravilo čim širšega konsenza med vsemi

⁶ Paritete kupne moči (PKM) so tisti pretvorniki valut, ki odpravijo razlike v ravni cen med državami. Pretvorba s PKM pomeni, da je BDP na prebivalca v vseh državah izražen z istim nizom cen, tako da primerjava med državami odraža le razlike v količini proizvedenih izdelkov in storitev.

pristojnimi organi na nacionalni in evropski ravni, še posebej, ker imajo projekti financirani iz kohezijskega sklada, pogosto nadnacionalni pomen.

- **Sofinanciranje:** sredstva kohezijskega sklada se lahko aktivirajo šele ob ustreznem sofinanciranju projektov s strani javnega in privatnega sektorja. Za razliko od strukturnih skladov pri kohezijskem skladu ni zahtevana dodanost sredstev, kar pomeni, da lahko države prejemnice s sredstvi kohezijskega sklada nadomestijo financiranje že obstoječih izdatkov za (upravičene) infrastrukturne in okoljske projekte.

Tabela 3: Primerjava kohezijskega sklada in strukturnih skladov

	Kohezijski sklad	Strukturni skladi
Cilji	Zmanjšanje ekonomskih razlik med članicami	Zmanjšanje regionalnih razlik
Izvajalci	Po dogovoru med Komisijo Evropske unije in državo članico	Države članice, lokalna oblast
Pogoji	Natančni pogoji	Natančni pogoji
Geografska pokritost	Irska, Španija, Portugalska in Grčija	Cilja 1 in 2 in horizontalno Cilj 3
Namembnost	Samo za okolje in transport	V osnovi noben sektor ni izključen (infrastruktura)
Postopki	Projektno subvencioniranje	Temeljijo na večletnem programu

Vir: Rovan, 2001, str. 89.

Skupna lastnost strukturnih skladov in kohezijskega sklada kljub različnim izvajalcem, geografski pokritosti, namembnosti in postopkov je v tem, da delujejo po načelu solidarnosti in tako manj razvitim regijam oziroma državam nudijo nepovratna sredstva.

3.3.2. Evropska investicijska banka

Evropska investicijska banka (EIB), ki ima sedež v Luksemburgu, je najstarejši instrument za regionalni razvoj, saj jo je predvidel že 130. člen Rimske pogodbe leta 1958 z namenom zagotavljanja nemotenega in uravnoteženega razvoja skupnega trga v interesu Skupnosti. Danes so vse države članice Evropske unije tudi članice EIB, ki prispeva k uravnoteženemu in nemotenemu razvoju skupnega trga. V sistemu strukturnih skladov EIB zavzema zelo pomembno mesto, saj je vključena v celoten program delovanja skladov. EIB je samostojna ustanova, ki posluje na neprofitni podlagi in tako predstavlja finančno institucijo, ki s kreditiranjem spodbuja ekonomsko in socialno kohezijo ter trajnostni razvoj. Na tak način pomaga pri uresničevanju ciljev Evropske unije s financiranjem

nekaterih vrst investicijskih projektov, lažji nadzor nad dodeljevanjem sredstev in vrednotenjem učinkov dodeljenih sredstev. Vsako leto pa predstavi poročilo o vseh svojih dejavnostih.

EIB zagotavlja finančno pomoč v naslednjih oblikah: kot posojila in delna financiranja investicijskih projektov, kot globalna posojila, kot garancije in delna financiranja tehnične pomoči in študij za pripravo projektov (Regionalna politika Evropske unije in Strukturni skladi, 2003). Posojila EIB so namenjena različnim področjem, kot so na primer pomoč malim in srednjim podjetjem, izgradnja energetske infrastrukture, varovanje okolja, investicije v zdravstvo, izgradnja telekomunikacijskih omrežij, izobraževanje, storitve in industrija. Pri posojilih za projekte pa EIB financira države do višine 50 odstotkov vrednosti projekta. Izbrani so tisti projekti, ki pospešujejo evropsko povezovanje, uravnotežen razvoj, ekonomsko in socialno kohezijo ter inovativno gospodarstvo, ki temelji na znanju.

Projekti, v katere EIB investira, so skrbno izbrani v skladu z naslednjimi merili:

- pomagati morajo pri doseganju ciljev Evropske unije, kot na primer pomagati evropski industriji in malemu gospodarstvu do večje konkurenčnosti, ustvariti vseevropska omrežja (prevoz, telekomunikacije in energija), pomagati pri razmahu sektorja za informacijsko tehnologijo, varovati naravna in urbana okolja ter izboljšati zdravstvene in izobraževalne storitve;
- koristiti morajo predvsem zapostavljenim regijam;
- pomagati morajo pritegniti druge vire financiranja.

Zgoraj navedena merila se nanašajo na dejavnosti tako znotraj kot zunaj Evropske unije. Skoraj 90 odstotkov vseh dejavnosti EIB poteka znotraj Evropske unije, vendar gre pomemben del sredstev bodočim državam članicam.

3.3.3. Pobude Evropskih skupnosti

Na ravni Evropske skupnosti kohezijska politika Evropske unije prek štirih strukturnih skladov zasleduje in financira prioritete, izražene v obliki t. i. Pobud Skupnosti, ki so nastale z reformo strukturnih skladov leta 1988. Te naj bi odgovarjale širšim izzivom, ki so pomembni z vidika Evropske skupnosti, vendar jih regije in države v svojih razvojnih načrtih pogosto zanemarjajo.

Cilj Pobud evropskih skupnosti je skupno odzivanje na specifične težave na celotnem območju Evropske unije. Pobude skupnosti sofinancirajo strukturni skladi, vendar sami niso del Enotnega programskega dokumenta. Vsaka pobuda deluje v okviru enega od zgoraj navedenih skladov. Pobuda za dodelitev pomoči v okviru dogovorjenih Pobud Skupnosti prihaja s strani Evropske skupnosti, prejemnice sredstev pa so regije oziroma

države članice, ki jih Pobuda zadeva. Pobudam na ravni Skupnosti je v obdobju 2000–2006 namenjenih le 5,35 odstotka vseh sredstev strukturnih skladov. Na ta način Pobude Skupnosti predstavljajo poseben instrument pomoči Evropske komisije za uresničevanje strukturne politike Evropske unije. Financirajo se iz strukturnih skladov, zato zanje veljajo enaka določila kot za preostale pomoči iz skladov, z eno bistveno razliko. V tem primeru je Komisija tista, ki določa vsebinsko usmeritev. Z udeležbo pri pobudah se državam članicam dodelijo dodatna sredstva pomoči (Piročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti, 2000, str. 67).

V programskem obdobju 1994–1999 je bilo takih spodbud 13, v programskem obdobju 2000–2006 pa se je njihovo število zmanjšalo na štiri⁷. Evropska komisija njihovo delovanje usmerja s pripravo posebnih smernic. Njihovo izvajanje pa poteka decentralizirano, kar pomeni, da so za večino odgovorne regionalne oblasti v državi (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003).

Tabela 4: Pobude skupnosti za obdobje 2000–2006

Pobude skupnosti, 2000-2006		
Cilj	Namen	Finančni instrument
INTERREG	Čezmejno, meddržavno in medregionalno sodelovanje za spodbujanje skladnega in uravnoveženega razvoja na celotnem območju Evropske unije. <i>Npr. skupni projekti med sosednjimi regijami</i>	ESRR
URBAN	Ekonomska in socialna obnova mest in mestnih sosesk, ki so v krizi.	ESRR
LEADER	Razvoj lokalnih pobud na podeželju kot trajnostni razvoj območij. <i>Npr. spodbujanje novih oblik tehnologije za povečevanje konkurenčnosti izdelkov in storitev podeželskih območij.</i>	EKUJS
EQUAL	Boj proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela. <i>Npr. podpiranje prilagodljivosti delovne sile in njenih sposobnosti zahtevam in potrebam na trgu dela.</i>	ESS

Vir: Pečar, 2003, str. 23.

3.3.3.1. INTERREG III

Pobuda INTERREG je največja pobuda skupnosti Evropske unije, ki se financira iz ESRR. Cilj pobude Skupnosti INTERREG III je povečati ekonomsko in socialno kohezijo s spodbujanjem čezmejnega, transnacionalnega in medregionalnega sodelovanja in tako doseči uravnovežen razvoj na območju celotne Skupnosti.

⁷ Pobude, ki se pojavljajo v aktualnem programskem obdobju, so INTERREG III, URBAN II, LEADER+ in EQUAL.

Pobuda Skupnosti INTERREG III je razdeljena na tri dele (Mrak, 2004, str. 54)

- **INTERREG III A** služi cilju nudenja podpore območjem ali sektorjem s posebnimi težavami. V okviru tega dela INTERREG III so vse obmejne regije upravičene do podpore za izboljšanje sodelovanja z njihovimi sosedami. Glavni namen te pomoči je vzpostavitev čezmejnih con ekonomske aktivnosti ter razvoj skupnih strategij za prostorski razvoj. Čezmejno, mednarodno in medregionalno sodelovanje je namenjeno spodbujanju harmoniziranega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja.
- **INTERREG III B in C** se osredotočata na pomoč lokalnim in regionalnim oblastem. Vse lokalne oblasti v Evropski uniji lahko sodelujejo pri ukrepih, namenjenih transnacionalnemu in medregionalnemu povezovanju ter sodelovanju, ki jih sofinancira INTERREG III B in C. Del B je namenjen izboljšanju prostorskega načrtovanja velikih področij, medtem ko del C spodbuja sodelovanje in izmenjavo izkušenj med posamezniki, ki sodelujejo pri regionalnih in lokalnih razvojnih projektih. Regije v državah kandidatkah so povabljene k sodelovanju pri teh ukrepih, s tem da uporabijo razvojno pomoč Skupnosti, do katere so upravičene.

3.3.3.2. EQUAL

Pobuda skupnosti EQUAL je usmerjena v delovanje na področju aktivne politike zaposlovanja in socialne vključenosti. Poudarja izobraževanje in poklicno usposabljanje, hkrati pa deluje tudi v smeri odstranjevanja faktorjev, ki vodijo do neenakosti in diskriminacije na trgu dela. V okviru te Pobude Evropska unija nudi finančno pomoč posameznikom, podjetjem ali socialnim partnerjem, ki predlagajo in razvijajo nove integracijske metode.

3.3.3.3. LEADER+

Pobuda LEADER+ poskuša uskladiti aktivnosti v podeželskih skupnostih in gospodarstvih, ki bi vodile v skladen in trajnosten razvoj. Pobuda spodbuja inovativne projekte na podeželskih področjih, predvsem tiste, ki jih pripravljajo skupine lokalnega prebivalstva. Ta Pobuda Skupnosti je financirana s strani Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

3.3.3.4. URBAN II

Pobuda skupnosti URBAN II se osredotoča na podporo inovativnim strategijam za oživitev mest in propadajočih urbanih območij. Ta Pobuda je namenjena zlasti spodbujanju pilotskih in inovativnih akcijskih programov v kriznih soseskah, tako v majhnih kot tudi

večjih mestih, za katere je značilna socialna izključenost. Dejavnosti so usmerjene v gospodarsko in socialno oživitev mest in sosesk v krizi, obnavljanje infrastrukture in zmogljivosti ter k izboljšanju stanja okolja z namenom spodbujanja trajnostnega urbanega razvoja. To pobudo financira Evropski sklad za regionalni razvoj.

3.4. Predpristopna pomoč

Predpristopna pomoč⁸ je instrument Evropske unije, namenjen učinkovitejšemu in lažjemu izvajanju priprav držav kandidatk iz srednje in vzhodne Evrope za priključitev v Unijo. Je del predpristopne strategije, ki je usmerjena na specifične potrebe vsake države kandidatke, ki se pripravlja na članstvo v Evropski uniji. Predpristopna strategija ima dve glavni nalogi: zbrati mora vse oblike pomoči znotraj enotnega okvira, ki se imenuje pristopno partnerstvo, za vsako državo posebej na podlagi jasno določenega programa in prednostnih nalog priprave na članstvo in seznaniti mora države kandidatke s politiko Evropske unije in procedurami, ki povečujejo njihovo udeležbo v programih Skupnosti.

Program PHARE je bil prvi izmed instrumentov finančne pomoči, namenjenih izvedbi začetnih reform. Ob oblikovanju finančne perspektive za obdobje 2000–2006 (Agenda 2000⁹) je Evropska unija izrazila zaskrbljenost nad stanjem v državah kandidatkah, še posebej tistih iz srednje in vzhodne Evrope. Te skrbi so se odrazile v oblikovanju dveh novih predpristopnih instrumentov, ISPA in SAPARD, ter vzpostavitvi 40 milijard evrov rezerve za pričakovane strukturne izdatke po širitvi (Mrak, 2004, str. 44).

3.4.1. PHARE

Program PHARE (Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy) je bil ustanovljen leta 1989 in je najstarejši izmed vseh treh programov. Prvotno je bil namenjen le za državi Poljsko in Madžarsko. Danes pa ta program zagotavlja državam srednje in vzhodne Evrope finančno pomoč za podporo procesa ekonomske preobrazbe, hkrati pa jim pomaga pri okrepitvi njihove novooblikovane demokratične družbe.

Program PHARE ostaja najpomembnejši predpristopni program, ki pomaga državam kandidatkam, da sprejmejo in uskladijo *acquis*¹⁰, se pripravijo na konkurenčni boj na trgu Evropske unije in postopno dosežejo ekonomsko in socialno kohezijo. Prioritete programa PHARE so tudi vzpostavljanje organizacije in zasnov sistemov planiranja, ki bodo

⁸ Razpoložljiva je bila državam kandidatkam za članstvo v Evropsko unijo do 1. 5. 2004, ko so države kandidatke lahko črpale sredstva iz programov, namenjenih za integracijo (PHARE, SAPARD in ISPA).

⁹ Agenda 2000 opredeljuje strateške in finančne usmeritve Evropske unije v obdobju od 2000 do 2006.

¹⁰ *Acquis communautaire* je izraz v francoskem jeziku, ki pomeni celotno veljavno zakonodajo Evropske unije.

bodočim kandidatkam omogočili, da se bodo uspešno pripravile na predpristopne finančne instrumente.

PHARE zagotavlja podporo v obliki nepovratne finančne pomoči, namenjene izgradnji institucij in uveljavljanju pravnega reda Evropske unije (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi, 2003):

- **Izgradnja institucij:** program PHARE podpira ustanavljanje upravnih struktur in sprejemanje pravnih podlag, ki so v skladu s pravnim redom Evropske unije. Ministrstva in državne institucije prejema dotacije iz programa PHARE za usposabljanje različnih, številnih državnih uradnikov in javnih uslužbencev ter strokovnjakov, od sodnikov in finančnih kontrolorjev do okoljskih inšpektorjev in statistikov. V ta namen evropska komisija financira "twinning projekte" oziroma projekte tesnega medinstitucionalnega sodelovanja. Pri njihovi izvedbi s svojim znanjem in izkušnjami sodelujejo državni uradniki iz držav članic, ki v državah kandidatkah gostujejo kot dolgoročni predpristopni svetovalci.
- **Uveljavljanje pravnega reda Evropske unije:** namen je pomagati državam pri prilagajanju njihovih podjetij in javne infrastrukture, tako da bi dosegli standarde Evropske unije na področjih, kot so na primer: varstvo konkurence, energetika in okoljevarstvo.

Program PHARE lahko zagotovi le majhen del potrebnih finančnih sredstev, obenem pa lahko igra ključno vlogo pri pospeševanju sofinanciranja s strani države partnerice ali mednarodnih finančnih ustanov, kot so evropska banka za obnovo in razvoj, svetovna banka in evropska investicijska banka. Podpora vlaganjem je osredotočena na opremljanje nacionalnih agencij in ministrstev s potrebnimi instrumenti, ki jim bodo omogočili uvajanje pravnega reda Evropske unije v skladu z zahtevami oziroma pravili Evropske unije. Druga osrednja linija pomoči je namenjena ekonomski in socialni koheziji. Ta vlaganja so osredotočena na neravnovesje med posameznimi sektorji, regijami in strukturami v gospodarstvu držav kandidat. Projekti so usmerjeni v razvoj majhnih in srednjih podjetij, človeških virov, majhne okoljske infrastrukture na ravni lokalnih skupnosti ter v regionalni razvoj. Programi pripravijo države kandidatke na strukturne sklade (vključno z evropskim skladom za regionalni razvoj in evropskim socialnim skladom). Mednje sodijo tudi programi čezmejnega sodelovanja, ki odražajo pobudo Skupnosti glede mejnih območij, ki se izvaja v državah članicah.

Financiranje, ki ga nudi program PHARE (oblikovanje in izgradnja institucij ter ekonomski razvojni programi), bo po vstopu v Evropsko unijo zamenjalo financiranje iz strukturnih skladov (Mrak, 2004, str. 45).

Finančni delež, ki ga pripeva program PHARE, lahko doseže tudi do 75 odstotkov vsakega investicijskega projekta, medtem ko preostalih 25 odstotkov odpade na sredstva iz nacionalnih virov.

3.4.2. SAPARD

Program SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) je bil predhodnik Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (Benko, 1999, str. 32).

Novi program SAPARD je poseben pristopni program oziroma instrument, ki je namenjen pripravi držav kandidatk za vstop v Evropsko unijo na področju kmetijstva in razvoja podeželja. Glavni cilj programa je prispevanje k uveljavljanju pravnega reda Evropske unije na področju skupne kmetijske politike in drugih pripadajočih politik in podpiranje izvajanja ukrepov za razvoj podeželja. Upravičenci do sredstev programa SAPARD so kmetovalci, živilsko predelovalna industrija in občine. Upravljanje programa SAPARD je v neposredni pristojnosti generalne direkcije evropske komisije za kmetijstvo.

3.4.3. ISPA

Program ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession) je pričel delovati leta 2000 kot instrument predpristopnih strukturnih politik. Njegov glavni namen je podpora državam kandidatkam pri uveljavljanju pravnega reda Evropske unije na področju transporta in okolja ter prispevanje k trajnostnemu razvoju teh držav. Program ISPA je zgrajen po zgledu kohezijskega sklada, ki finančno podporo namenja manj razvitim državam članicam Evropske unije z namenom izboljšanja njihove prometne in okoljske infrastrukture. Program neposredno vodi generalna direkcija evropske komisije za regionalno politiko.

Sofinanciranje iz programa ISPA se izvaja v obliki nepovratne pomoči, ki lahko doseže tudi do 75 odstotkov vrednosti velikih projektov s področja transportnih mrež, gospodarjenja z vodami in kakovosti zraka. Glede na izkušnje, pridobljene pri vodenju kohezijskega sklada, še posebej pa zaradi preprečevanja nesorazmernega administrativnega bremena, vrednost projektov načeloma ne sme biti nižja od 5 milijonov evrov. Manjši delež proračuna je dovoljeno uporabiti tudi za financiranje pripravljanih študij in tehnične pomoči, ki so povezani s projekti ISPA. V obdobju 2000–2006 bodo države kandidatke vsako leto skupaj prejele 1 milijardo evrov iz naslova ISPA. Višina dodeljenih sredstev je odvisna od kriterijev, kot so število prebivalcev, bruto domači proizvod na prebivalca in površina državnega ozemlja.

4. SLOVENIJA IN EVROPSKA KOHEZIJSKA POLITIKA

Temelji regionalne politike v Sloveniji so bili postavljeni že v sedemdesetih letih, skupaj s konceptom policentričnega razvoja. Od takrat je regionalizem stalnica državnih strateških dokumentov in programov političnih strank ter ena pomembnejših vrednot v Sloveniji. Projekt bo zaokrožen z ustanovitvijo pokrajin, s čimer bomo tudi Slovenci dobili večstopenjske teritorialne strukture, kot je to običaj v vseh sosednjih državah.

Spodbujanje regionalnega razvoja je zaradi ekonomskih, socialnih, prostorskih in tudi političnih razlogov pomemben del nacionalne gospodarske politike v razvitih državah. Zato je Slovenija v letu 1998 pristopila k reformi regionalne politike in rezultat tega je regionalna strukturna politika, ki vzpostavlja nov sistem spodbujanja regionalnega razvoja. Ta je skladen z razvojno politiko v razvitih državah, vendar pa bo celovita vzpostavitev sistema zahtevala še nekaj časa.

Slovenija želi izvajati regionalno politiko na dveh ravneh. Ena raven je strukturna politika Evropske unije na področju evropskih regij, druga raven je slovenska notranja regionalna politika. Slovenija izkorišča dano priložnost uvajanja strukturne politike Evropske unije, da z njeno pomočjo oblikuje okvir za vodenje slovenske regionalne politike. Poglavitna vprašanja slovenske regionalne politike v razmerju do strukturne politike Evropske unije so: regionalizacija v Sloveniji, izgradnja institucij regionalne politike, uporaba instrumentov regionalne in strukturne politike, priprava regionalnih razvojnih programov in generiranje regionalnih projektov.

Dejavnosti spodbujanja regionalnega razvoja obsegajo široko paleto politik, med drugim (Enotni programski dokument 2004–2006, 2003, str. 66):

- krepitev regionalnih središč nacionalnega pomena;
- vključevanje v evropsko regionalno politiko;
- krepitev vloge prostorskega načrtovanja kot dejavnika gospodarskega razvoja;
- oblikovanje sodobne politike prostorskega načrtovanja;
- izraba lege Slovenije na križišču vseevropskih koridorjev V in X;
- nadaljevanje začete reforme kmetijske politike v smeri razvoja podeželskega prostora;
- uvedba lokalne samouprave in oblikovanje regij.

Regionalna razvojna politika Slovenije je usmerjena k spodbujanju večje konkurenčnosti, kakovosti življenja in večje ekonomske ter socialne kohezije vseh 12 slovenskih regij. Instrumenti te politike so usmerjeni v krepitev regionalnih gospodarstev in izboljšanje prometnih povezav, s čimer bo mogoče izkoristiti prednosti bližine vseevropskih prometnih koridorjev. Politika temelji na endogenih razvojnih dejavnikih, tj. na boljši izrabi domačih razvojnih virov v regijah v kombinaciji z zunanjimi dejavniki. Spodbujanje

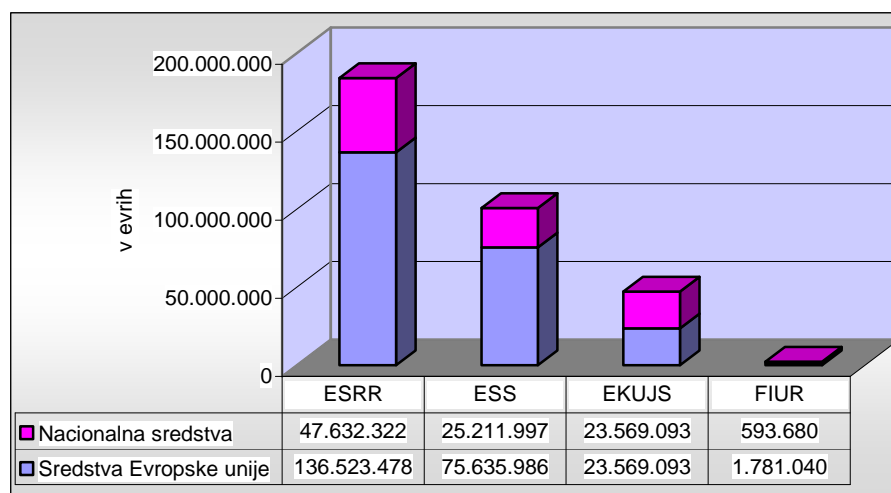
pomena in izkoriščanja domačih potencialov v regionalnem razvoju terja nadaljnjo decentralizacijo države.

4.1. Financiranje strukturnih in kohezijskega sklada v Sloveniji

Glavni izzivi in nevarnosti do leta 2006 so povezani s sposobnostjo pravočasne in kvalitetne porabe razpoložljivih sredstev, ki bodo tudi uspešno povrnjena s strani Bruslja. T. i. absorpcijska sposobnost je nasploh deležna izjemne pozornosti že od časa zaključka pogajanj o finančnem paketu, saj je bilo potrebno predpostaviti stopnjo črpanja kohezijskih sredstev, ki so posledično določala višino t. i. pavšalnih plačil. Razprava o uspešnosti črpanja ima dve dimenziji: ali bodo sredstva sploh porabljena in ali bo dinamika črpanja sredstev dovolj hitra z razvojnega stališča (Wostner, 2004, str. 9).

Iz naslova kohezijske politike Evropske unije bo Slovenija v obdobju do leta 2006 lahko črpala sredstva strukturnih skladov, kohezijskega sklada ter dveh pobud skupnosti; INTERREG in EQUAL. Pomoč se izvaja na območju celotne Slovenije, pri čemer EPD spodbuja skladen regionalni razvoj preko prostorske usmerjenosti posameznih ukrepov.

Slika 2: Finančna sredstva posameznega strukturnega sklada za Slovenijo v obdobju 2004–2006 v evrih

Vir: Pravica do črpanja evropskih sredstev, 2004, str. 2.

Za uresničitev prednostnih nalog v obdobju 2004–2006 si je Slovenija zagotovila okoli 334,5 milijona evrov – od tega bo Evropska unija krila približno 237,5 milijona evrov. Sredstva bomo lahko koristili skozi štiri evropske strukturne sklade: ESRR, ESS, EKUJS in FIUR (Pravica do črpanja evropskih sredstev, 2004, str. 2).

Do zaključka leta 2004 je bilo tako izbranih projektov v višini preko 30 odstotkov celotnih razpoložljivih sredstev v okviru EPD (57 milijard tolarjev iz proračuna Evropske unije za

obdobje 2004–2006). Za aktivnosti projektov in programov v okviru EPD je bilo v letu 2004 izdanih za približno 17 milijard tolarjev sklepov programskih svetov, ki predstavljajo osnovo za sklepanje pogodb s končnimi upravičenci/prejemniki. Do konca februarja leta 2005 je bilo pogodbeno prevzetih obveznosti v proračunu Republike Slovenije v višini 8,7 milijard tolarjev, kar predstavlja nekaj več kot 15 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev. Za že izvedene aktivnosti so plačane iz proračuna Republike Slovenije v letu 2004 približno 4 milijarde tolarjev, to predstavlja 7 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev, kar ustreza višini prejetega avansa v letu 2004 s strani proračuna Evropske unije. Ministrstvo za finance kot plačilni organ do sedaj še ni certificiralo nobenega izstavljenega zahtevka za povračilo s strani resornih ministrstev in zato tudi še ni posredovalo nobenega zahtevka za plačilo na Evropsko komisijo. Posledično formalnega črpanja sredstev (povračilo iz proračuna Evropske unije v proračun Republike Slovenije) v letu 2004 ni bilo.

Za učinkovitejše izvajanje strukturnih in kohezijskega sklada bi bilo smotrno prilagoditi proces priprave proračuna Republike Slovenije in pravil izvajanja proračuna na način, ki bo zagotavljal dejansko dodatnost sredstev strukturnih skladov in zagotavljal dovolj fleksibilen (izbor) in obenem časovno stabilen (3 leta) način izvajanja projektov ob teoretični možnosti financiranja večjega obsega projektov, kot je dejansko razpoložljivih sredstev, ter s tem omogočanja večje zaloge »pripravljenih« projektov, teoretično večji absorpcijski sposobnosti in manjšemu tveganju za črpanje sredstev zaradi zastojev na posameznem projektu. Sedanja ureditev izvrševanja proračuna ne deluje motivacijsko na proračunske porabnike sredstev Evropske unije (zajeda v njihove osnovne vsebine in finančna sredstva), nerealizirana plačila tekočega leta morajo prenesti na naslednje leto in sicer tako, da se odrečejo ustreznemu deležu svojega integralnega finančnega načrta, česar ne želijo ali pa zaradi zakonskih obveznosti ne morejo.

4.2. Instrumenti izvajanja kohezijske politike Evropske unije v Sloveniji

Republika Slovenija je do sedaj izpolnila vse formalno pravne zahteve, da si je zagotovila pravice na področju strukturnih in kohezijskega sklada, dane s Pogodbo o pristopu.

Decembra leta 2003 je pridobila politično soglasje k EPD za obdobje 2004–2006 in k Referenčnemu okviru za kohezijski sklad za obdobje 2004–2006. Junija 2004 je Evropska komisija izdala tudi Odločbo o potrditvi EPD. Na tej podlagi je Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) v vlogi Organa upravljanja (OU) za EPD in za kohezijski sklad postavila celoten sistem izvajanja, upravljanja ter finančnega poslovanja in nadzora na način, da je Evropska komisija sprostila sredstva v višini načrtovanega avansa za leto 2004 in jih nakazala na poseben račun pri Banki Slovenije. Do zaključka leta 2004 je bilo tako izbranih projektov v višini preko 30 odstotkov celotnih razpoložljivih sredstev v okviru EPD in skladno z zastavljenim planom pridobljene 4. Odločbe Komisije za nove kohezijske projekte.

V obdobju 2004–2006 bo celotna Slovenija upravičena do evropske strukturne pomoči v okviru t. i. »Cilja 1«. Slovenija bo imela možnost črpanja sredstev iz štirih strukturnih skladov (ESRR, ESS, EKUJS, FIUR) in kohezijskega sklada. V pristopnih pogajanjih si je iz teh skladov za navedeno obdobje izborila 102 milijardi tolarjev nepovratnih sredstev.

Za Slovenijo predstavlja osnovo za črpanje sredstev iz strukturnih skladov Enotni programski dokument 2004–2006 in Programsko dopolnilo¹¹, za črpanje iz kohezijskega sklada pa Referenčni okvir za področje okolja in prometa. Črpanje poteka iz enega ali več strukturnih skladov, enega ali več drugih obstoječih finančnih instrumentov in EIB v obdobju do izteka tekoče finančne perspektive. Zastavljene vsebinske cilje EPD na področju varovanja okolja in transportne infrastrukture poleg omenjenih finančnih virov dopolnjujejo sredstva Kohezijskega sklada.

V EPD morajo biti opredeljeni cilji, ki jih namerava država prejemnica s temi sredstvi doseči, predstavljeni ukrepi in aktivnosti, potrebni za doseganje teh ciljev, in merljivi indikatorji, na podlagi katerih bo mogoče po koncu programskega obdobja oceniti uspešnost izvedenih ukrepov oziroma učinkov evropske pomoči na gospodarski razvoj regij prejemnic pomoči.

Slovenski EPD ima dva temeljna cilja: zmanjšanje gospodarskega zaostanka Slovenije v primerjavi s povprečjem Evropske unije in zaustavitev povečevanja razlik med slovenskimi regijami. Da bi Slovenija dosegla zastavljene cilje, bi morala na podlagi EPD usmerjati sredstva kohezijske politike v tiste aktivnosti, ki izkoriščajo prednosti in razvojne priložnosti države na eni strani ter odpravljajo pomanjkljivosti in nevarnosti, ki lahko zavrejo socialno-ekonomski razvoj, na drugi strani. Na ta način želi Slovenija z uporabo razpoložljivih sredstev iz strukturnih skladov, kohezijskega sklada, drugih finančnih instrumentov in lastne finančne soudeležbe doseči kar največje učinke v razvoju.

V skladu s sprejetim pristopom koncentracije pomoči na omejeno število prednostnih nalog bodo kohezijska sredstva v okviru EPD uporabljena za štiri prednostne naloge (Enotni programski dokument 2004–2006, 2003, str. 10):

- **Prednostna naloga št. 1 – Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti**

Prednostna naloga bo podpirala razvoj inovacijskega okolja, lajšala podjetnikom dostop do informacij, znanja in financ, usmerjena bo v razvoj turizma, njen cilj pa je tudi izboljšati privlačnost Slovenije in njenih regij za nova vlaganja.

V okviru prednostne naloge št. 1 so predvideni štiri ukrepi:

- Ukrepi 1.1: Spodbujanje inovacijskega okolja
- Ukrepi 1.2: Spodbujanje razvoja turističnih destinacij
- Ukrepi 1.3: Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo

¹¹ Programsko dopolnilo je dokument, ki ga sestavi država članica ali organ upravljanja o izvajanju strategije in prednostnih nalog pomoči, ki vsebuje podrobne opise na ravni ukrepa.

- Ukrep 1.4: Razvoj gospodarske infrastrukture in javnih storitev

- **Prednostna naloga št. 2 – Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje**

Z dualnim pristopom bo druga prednostna naloga spodbujala preventivne in aktivne ukrepe podpore vseživljenjskega učenja, aktivnih politik na trgu dela, spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti delovne sile ter spodbujanja fleksibilnosti trga dela in socialnega vključevanja.

V okviru te prednostne naloge se bodo spodbujale enake možnosti, vidiki trga dela v informacijski družbi in lokalne pobude za zaposlovanje. V okviru prednostne naloge št. 2 so predvideni štirje ukrepi:

- Ukrep 2.1: Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela
- Ukrep 2.2: Pospeševanje socialnega vključevanja
- Ukrep 2.3: Vseživljensko učenje
- Ukrep 2.4: Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti

- **Prednostna naloga št. 3 – Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva**

Prednostna naloga bo prispevala k večji konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja ter spodbujala učinkovito rabo virov na podeželskih območjih. Zaradi njihovega gospodarskega in širšega družbenega pomena se bo strukturna podpora usmerila tudi v sektor gozdarstva in ribištva. Cilj prednostne naloge je konkurenčno prilagajanje sektorja zahtevam skupnega trga, spodbujanje varnosti in kakovosti živilskih izdelkov, razvoj alternativnih virov dohodka na podeželskih območjih, ohranjanje in trajnostni razvoj gozdov ter konkurenčno prilagajanje ribištva in ribogojstva. V okviru prednostne naloge št. 3 je predvidenih pet ukrepov:

- Ukrep 3.1: Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov
- Ukrep 3.2: Naložbe v kmetijska gospodarstva
- Ukrep 3.3: Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu (alternativni dohodkovni viri)
- Ukrep 3.4: Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov
- Ukrep 3.5: Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov
- Ukrep 3.6: Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov
- Ukrep 3.7: Ribogojstvo, predelava in trženje

- **Prednostna naloga št. 4 – Tehnična pomoč**

Dejavnosti v okviru te prioritete naloge bodo služile podpori, vodenju in spremljanju programa, zlasti na področju informacijskega sistema, komunikacije in informiranja, podpori raziskavam ter pripravi projektom.

Izbrane prednostne naloge ustrezajo merilom za izbor dejavnosti in se izrazito medsebojno dopolnjujejo. Izboljšanje produktivnosti je npr. močno odvisno od razvoja človeških virov in učinkovitega delovanja trga dela, terja pa tudi zagotavljanje ustrezne infrastrukture za razvoj novih podjetij.

Razdelitev dodeljenih pravic porabe evropskega denarja je sledeča (Kohezijska politika, 2005):

- **Strukturni skladi, na podlagi EPD** – skupaj 237,51 milijonov evrov, od tega:
 - Prednostna naloga 1 – 54 odstotkov oz. 129,24 milijona evrov;
 - Prednostna naloga 2 – 31 odstotkov oz. 72,67 milijona evrov;
 - Prednostna naloga 3 – 11 odstotkov oz. 25,35 milijona evrov;
 - Tehnična pomoč – 4 odstotke oz. 10,24 milijona evrov.
- **Strukturni skladi, na podlagi Pobud Skupnosti** – skupaj 30,09 milijonov evrov, od tega:
 - Pobuda Skupnosti »INTERREG« – 79 odstotkov oz. 23,65 milijonov evrov in
 - Pobuda Skupnosti »EQUAL« – 21 odstotkov oz. 6,44 milijona evrov.
- **Kohezijski sklad** – skupaj 190,57 milijona evrov, od tega:
 - Okolje – 44 odstotkov oz. 84 milijonov evrov
 - Transport – 56 odstotkov oz. 106,57 milijona evrov.

Slovenija si bo prizadevala za komplementarnost ne le na ravni prednostnih nalog in ukrepov, ampak tudi na ravni projektov. Prav zato so ukrepi in dejavnosti organizirani po skupnih ciljih in skupinah upravičencev.

Prednostne naloge in ukrepe EPD je potrebno ovrednotiti tudi v povezavi s sprejetimi horizontalnimi strategijami, ki svoje cilje dosegajo v okviru celotnega programa. Ta področja so:

- **enake možnosti** – EPD bo sistematično spodbujal enake možnosti in dostopnost do izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja ne glede na spol, invalidnost ali etnično pripadnost.
- **trajnostni razvoj** – EPD bo ciljalo na izboljševanje gospodarske blaginje in socialne enakosti, ne da bilo ob tem ogroženo okolje. Zagotavljanje ravnovesja med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki blaginje je temelj trajnostnega razvoja.
- **informacijska družba** – EPD posebno pozornost namenja zagotavljanju podpore inovativnim aktivnostim, ki bodo povečale dostopnost do informacijsko–komunikacijskih tehnologij in uporabo storitev informacijske družbe za skupnosti in podjetja v obrobni območjih, kjer ni komercialnega interesa ponudnikov in je zato ponudba takih storitev omejena.

Za realizacijo preostalih nalog na področju izvajanja EPD bi morala posredniška telesa, kot resorna ministrstva odgovorna za posamezno politiko, čim prej posredovati v potrditev organu upravljanja predloge nadaljnjega postopka izbora projektov in programov za preostala še prosta sredstva. Da pa bi lahko organ upravljanja pri presoji novih predlogov izbora odločal na podlagi celovitega vpogleda v stanje izvajanja in doseganja zastavljenih ciljev je nujno, da vse vključene institucije v izvajanje preko posredniških teles redno (v predpisanih rokih) in celovito poročajo o finančni in fizični realizaciji ter ugotovljenih in

odpravljenih nepravilnostih ter sproti o vseh nenačrtovanih dogodkih, ki imajo lahko vpliv na realizacijo plana (odstopi od pogodb, pritožbe na razpise, razveljavitev razpisov itd.).

Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ne razpolagata z zadostnim številom kadra za izvajanje predpisanih nalog, kar predstavlja resno tveganje za uspešno implementacijo. Dodatno analiza kaže, da je funkcija izvajanja kontrol namenskosti in upravičenosti izdatkov, sofinanciranih s strani Evropske unije, proračuna pri vseh nosilcih proračunskih postavk kadrovske podhranjena, kar posledično predstavlja ozko grlo pri pripravi zahtevkov za povračilo s strani ministrstev in predstavlja tveganje za počasno izstavljanje zahtevkov za plačilo Evropski komisiji. V prvih mesecih izvajanja je bilo na programskih svetih potrjenih preko 30 odstotkov vseh razpoložljivih sredstev za projekte oziroma za programe v okviru EPD, kar predstavlja osnovo za sklepanje pogodb s končnimi upravičenci oziroma prejemniki. Za projekte, financirane iz sredstev strukturnih skladov, je potrebno najprej v celoti založiti domača sredstva, šele nato lahko pričakujemo povrnitev 75 odstotkov oz. 50 odstotkov upravičenih javnih stroškov s strani proračuna Evropske unije.

Eno izmed načel delovanja skladov je dopolnjevanje sredstev, saj so sredstva iz teh skladov vedno dopolnilo k nacionalnim in lokalnim sredstvom, zagotovljenim v posamezni državi.

Tabela 5: Stanje izvajanja sredstev EPD na dan 31. 12. 2004 (EU del v milijardah SIT).

Sklad	ESRR	ESS	EKUJS	FIUR	SKUPAJ
Odobrene pravice za prevzem obveznosti iz proračuna EU 2004–2006	32,9	18,2	5,7	0,4	57,2
Potrjeno na programskih svetih	12	3,6	1,1	0,03	16,7
Zneski prevzetih obveznosti	4,3	2,3	0,12	-	6,73
Plačila iz proračuna v 2004	1,8	1,7	0,5	-	4
Potrjeni zahtevki za povračilo s strani plačilnega organa (MF – PO)	-	-	-	-	-
Odstotek prevzetih obveznosti glede na razpoložljiva sredstva proračuna Republike Slovenije	13.13	12.6	2.0	-	11.7
Še nepotrjena sredstva od organov upravljanja	11.2	13.7	0	0	25

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.

Slovenija bo v obdobju med 2004 in 2006 iz strukturnega in kohezijskega sklada dobila nekaj več kot 457 milijonov evrov pomoči, od tega okoli 267 milijonov evrov iz strukturnih in 190 milijonov evrov iz kohezijskega sklada.

Sredstva iz obeh skladov so namenska in jih bo država lahko črpala le na podlagi projektov, ki jih bo potrdila Evropska komisija. Črpanje sredstev je bilo mogoče že v začetku leta 2004 in ne šele z dejanskim vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004.

4.2.1. Strukturni skladi Evropske unije v Sloveniji

Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo postala njena polnopravna članica. Poslovnih subjektom so se odprle možnosti pridobivanja nepovratnih sredstev iz skladov in programov Evropske unije. Osnovni namen finančnega investiranja s strani Evropske unije in s strani naše države je povečanje konkurenčnih sposobnosti Slovenije in gospodarska krepitev njenih regij. Novi »investicijski cikel« naj bi vzpodbudil hitrejšo rast, ustvaril nova delovna mesta in podpiral uravnotežen razvoj vseh slovenskih regij, pri čemer naj se razmerje med najbolj in najmanj razvitimi regijami ne bi povečevalo (Pravica do črpanja evropskih sredstev, 2004, str. 2).

Za potrebe izvajanja strukturnih instrumentov bo Slovenija, ki jo obravnavajo kot eno samo regijo (NUTS II regija), do konca finančnega obdobja leta 2006 neto prejemnik, kar pomeni, da bo v tem obdobju več pridobila, kot dala v evropski proračun. To pa zato, ker sodi v Ciljno območje 1. Vanj so vključene evropske regije, katerih BDP na prebivalca ne presega 75 odstotkov povprečja Evropske unije.

V obdobju 2004–2006 bo tako celotno slovensko ozemlje preko posebnega razvojnega programa vključeno v Cilj 1 strukturnih skladov. Cilji programa so (Evropski strukturni skladi (2004–2006) – Slovenija):

- zmanjševanje razlike v BDP na prebivalca med Slovenijo in povprečjem v Evropski uniji;
- ustvarjanje novih delovnih mest in ohranitev obstoječih;
- prizadevanje za uravnotežen razvoj regij in zmanjševanje razlik znotraj države;
- spodbujanje inovacijskega duha in omogočanje dostopa podjetnikom do informacij, znanja in financiranja;
- razvoj turizma in povečanje privlačnosti Slovenije za tuja vlaganja;
- spodbujanje pridobivanja znanja in veščin za potrebe trga dela in povečanje gospodarske rasti;
- povečanje konkurenčnosti kmetijskega in prehranbenega sektorja ter spodbujanje učinkovite rabe naravnih virov.

4.2.1.1. Evropski sklad za regionalni razvoj

Slovenija si je z vstopom v Evropsko unijo zagotovila pravico do črpanja sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), kar pomeni, da je kot država pridobila

povsem nov instrument za vzpodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti, za podjetja in druge možne prejemnike sredstev pa dodaten vir sofinanciranja projektov.

Vsebine, katerim je Slovenija namenila sredstva strukturnih skladov, so opredeljene v EPD Republike Slovenije za programsko obdobje 2004–2006. ESRR je osredotočen na izvajanje prve prednostne naloge "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti", katere cilji, ukrepi in aktivnosti izhajajo predvsem iz Državnega razvojnega programa Republike Slovenije za obdobje 2001–2006, Programa ukrepov za pospeševanje konkurenčnosti za obdobje 2002–2006 ter Strategije slovenskega turizma 2002–2006. S pospeševanjem podjetništva, povečanjem investicij v znanje in tehnološki razvoj, izboljševanjem turističnih produktov ter poenostavitvijo dostopa do lokacij, podatkov in virov financiranja želi Slovenija povečati konkurenčnost podjetij in tako tudi države same.

Institucije, ki so vključene v izvajanje prve prednostne naloge, izvajajo svojo vlogo v skladu z Uredbo o izvajanju porabe sredstev strukturne politike v Republiki Sloveniji:

- **Organ upravljanja** predstavlja Služba Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj oziroma njena notranja organizacijska enota. Le-ta je tudi odgovorna za upravljanje EPD in za učinkovito ter pravilno črpanje sredstev iz strukturnih skladov v okviru EPD.
- **Posredniško telo** je notranja organizacijska enota Ministrstva za gospodarstvo za Evropski sklad za regionalni razvoj, ki je odgovorno za izvedbo posamezne prednostne naloge EPD. V skladu z usmeritvami organa upravljanja vodi medresorsko usklajevanje za izbor projektov EPD ali programov na nivoju pristojne prednostne naloge, ki je predmet sofinanciranja s strani posameznega strukturnega sklada. Pri tem mora zagotavljati skladnost s horizontalnimi prednostnimi nalogami Evropske unije, merljivost učinkov in doseganje zastavljenih ciljev.
- **Neposredni uporabnik** je nosilec proračunske postavke državnega proračuna, ki ima v posebnem delu proračuna zagotovljena sredstva strukturne politike. Deluje v skladu z navodili organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa ter v skladu s sklenjenimi sporazumi in drugimi akti. Nosilci proračunskih postavk v prvi prednostni nalogi so Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za informacijsko družbo in Ministrstvo za promet.
- **Končni upravičenec** je neposredni ali posredni proračunski uporabnik v skladu s predpisom ministra, pristojnega za finance, ki odobri državno pomoč ali izvede projekt. Le-ta je dolžan spoštovati navodila organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa in nosilca proračunske postavke ter sklenjene sporazume in druge akte. Končni upravičenci v prvi prednostni nalogi so določeni v izvedbeni strukturi posameznega ukrepa na nivoju instrumenta.

- **Končni prejemnik** je prejemnik sredstev strukturne politike. Za posamezni ukrep, ki je obrazložen v gradivu so navedeni možni končni prejemniki sredstev oziroma izvajalci projektov, ki se sofinancirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Tabela 6: Stanje izvajanja s pregledom potrebnih aktivnosti – Evropski sklad za regionalni razvoj na dan 31. 12. 2004 v milijardah SIT (EU del)

1. prednostna naloga: Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti				ESRR	Delež sofinanciranja EU: 75 odstotkov	
Št. ukrepa	Naziv	CA 2004–2006	Odobreno v ISU (EU del)	Dano v postopek izbora projektov/programov	Pogodbeno vezano (FEP)	Preostalo - * 12
1.1.	Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	6	6	6	1	2*
1.2.	Spodbujanje razvoja turističnih destinacij	6	6	6	0,5	1,5*
1.3.	Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo	4,5	Samo za 2004–2005: 1	1	0,5	3,5
1.4.	Gospodarska infrastruktura in javne storitve	14	14	11	2,5	3*

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.

Na področju konkurenčnosti (ESRR) je glede na že odprte razpise potrebno izbrati projekte za približno še 45 odstotkov preostalih sredstev. Predvsem bo potrebno čim prej sprejeti odločitev kako postopati s preostalimi sredstvi na področju turizma (cca 1,5 milijarde tolarjev) in ali je glede na težave z javnima razpisoma v letu 2004 še smiselno nadaljevati s projektom širokopasovnih povezav (2,8 milijarde tolarjev) ali pa je smotrnejše ta sredstva še pravočasno prenesti na druge instrumente znotraj ukrepa. Potrebno je tudi čim prej presoditi ali je sedanji sistem izvajanja ukrepa 1.3., namenjenega podpori podjetniškemu okolju dejansko učinkovit in kako postopati v primeru preostalih 3,5 milijarde tolarjev namenskih sredstev. Pri tem pa ne smem pozabiti na odzivnost posredniškega telesa, ki je slaba, ravno tako koordinacija znotraj prednostne naloge. Posredniško telo ne informira redno organa upravljanja o pomembnih odstopanjih od plana, npr. spremembe podatkov o nepravilnostih. Kljub večkratnim opozorilom večino informacij izve iz medijev ali drugih virov (odstop Krke od pogodbe, pritožbe na razpise ipd.). Splošen problem predstavlja tudi pomanjkljivo delovanje informacijskega sistema. Brez celovitega vpogleda v stanje na prednostni nalogi organ upravljanja ne more potrjevati novih ISU.

Projekti, sofinancirani iz ESRR, naj bi k ciljem prispevali preko uresničevanja ciljev na ravni prve prednostne naloge, ki so:

¹² Vsa razpoložljiva sredstva so že potrjena v ISU – večletni razpis s preostalimi roki odpiranja: od dec. 2004 vsake 3 mesece 10. v mesecu do porabe sredstev.

- **Dvig konkurenčnosti:** povečana konkurenca zahteva stalne tehnološke in organizacijske izboljšave, za katere so potrebne velike naložbe.
- **Zvišanje inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in proizvodov:** krepitev sposobnosti uporabe globalnega znanja in tehnologije je glavni vir nacionalne konkurenčne zmožnosti.
- **Povečanje fleksibilnosti in bolj učinkovita organizacija podjetij:** povečanje zmožnosti uvedbe tehnološke izboljšave, izboljšanje notranje organizacije in prilagajanje spreminjajočim se zahtevam trga.
- **Razvoj podjetništva:** vloga politike usmerjene v razvoj je izboljšati pogoje za zagon novih podjetij in ustanov.

Sredstva ESRR se dodeljujejo predvsem projektom, za katere se oceni, da bodo največ prispevali k ciljem, določenim v EPD. Ti cilji so enakovredni in skupni vsem skladom, kar za Slovenijo pomeni dober gospodarski razvoj in povečanje zaposlenosti.

4.2.1.2. Evropski socialni sklad

Evropski socialni sklad (ESS) v Sloveniji sofinancira ukrepe in aktivnosti 2. prednostne naloge EPD Republike Slovenije 2004–2006. Druga prednostna naloga EPD je »Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanja« in ima naslednje ključne cilje: vlaganje v znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje s ciljem ustvarjanja kakovostnih delovnih mest, boj proti brezposelnosti, spodbujanje socialnega vključevanja oseb s posebnimi potrebami, podpiranje vseživljenjskega učenja in izboljšanje usposobljenosti in prilagodljivosti zaposlenih in nadaljnje usposabljanje zaposlenih v perspektivnih podjetjih, kot tudi v podjetjih v preoblikovanju (Trg dela in Evropski socialni sklad v Sloveniji, 2004, str. 11).

Tabela 7: Stanje izvajanja s pregledom potrebnih aktivnosti – Evropski socialni sklad na dan 31. 12. 2004 v milijardah SIT (EU del)

2. prednostna naloga: Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje				ESS	Delež sofinanciranja EU: 75 odstotkov	
Št. ukrepa	Naziv	CA 2004–2006	Odobreno v ISU (EU del)	Dano v postopek izbora projektov/ programov	Pogodbeno vezano (FEP)	Preostalo
2.1.	Razvoj krepitev aktivnih politik trga dela	5,26	1,01	1,01	0,79	4,25
2.2.	Pospeševanje socialnega vključevanja	1,75	0,2	0,2	0,16	1,55
2.3.	Vseživljenjsko učenje	5,26	2,6	1,5	0,4	2,83
2.4.	Spodbujanje podjetništva in prilagodljivost	5,26	0,9	0,9	0,85	4,36

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.

Na področju socialnega sklada je v letu 2004 dobre rezultate pokazal predvsem ukrep 2.4. podjetništvo in prilagodljivost, namenjen podjetjem, razen v delu, ki se nanaša na samozaposlitve. Za preostali del sredstev v višini skoraj 4,4 milijarde tolarjev bi kazalo izvesti enoten razpis za usposabljanje zaposlenih za celotno preostalo obdobje (2005 in 2006) in uvesti nove dodatne pristope k spodbujanju podjetij k usposabljanju zaposlenih. Zaradi osnovne usmeritve EPD k ustvarjanju sinergij med ukrepi in prednostnimi nalogami ter s tem doseganju multiplikacijskega efekta je potrebno sredstva usmeriti predvsem v tista podjetja, katerih razvoj se podpira v okviru prve prednostne naloge; to je konkurenčnosti. Pospešeno je potrebno nadaljevati tudi aktivnosti na področju vseživljenjskega učenja (ukrep 2.3.) za izbor projektov/programov za še preostalih 50 odstotkov sredstev, ki dosega dobre rezultate. Zaradi zaznanih težav pri operativnem izvajanju daljših izobraževanj na področju krepitve aktivnih politik dela (ukrep 2.1.) je nujno čim prej izbrati nove programe/projekte za preostalih 80 odstotkov sredstev oziroma razmisliti o možnem prenosu dela sredstev na učinkovitejše ukrepe, npr. ukrepa 2.4. podjetništvo in prilagodljivost ali 2.3. vseživljenjsko učenje. Ukrep 2.2. socialna vključenost se izvaja slabo. Prostih je še skoraj 90 odstotkov vseh sredstev. Zato bi bilo nujno revidirati sistem izvajanja in pretehtati smiselnost prenosa sredstev na druge ukrepe, ki dajejo dobre rezultate; to je vseživljenjsko učenje in prilagodljivost.

Na področju kmetijstva in ribištva je že sprejet plan izbora posameznih projektov za celotno obdobje, ki se izvaja po načrtu. V kolikor ne bo prišlo do neplaniranih odstopanj od načrtovanega, lahko ocenimo, da je realno pričakovati, da bodo na tak način zastavljeni cilji tudi doseženi.

ESS v Sloveniji povečuje vlaganje v znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje. Specifični cilji ukrepov in aktivnosti v okviru te prednostne naloge so (Trg dela in Evropski socialni sklad v Sloveniji, 2004, str. 11):

- zviševanje stopnje delovne aktivnosti in zmanjševanje stopnje brezposelnosti; posebna pozornost bo posvečena preprečevanju dolgotrajne brezposelnosti in pomoči brezposelnim na poti do zaposlitve;
- zviševanje stopnje udeležbe posameznikov s posebnimi potrebami in težavami pri vstopanju na trg delovne sile;
- ustvarjanje posebnih sistemov in struktur za izvajanje koncepta vseživljenjskega učenja in s tem zagotavljanje osnovnih človeških virov in infrastrukturnih predpogojev za povišanje stopnje udeležbe v vseživljenjskem učenju v Sloveniji ter za izboljšanje kakovosti izobraževanja, dostopa do izobraževanja ter usposabljanja skozi celotno življenjsko obdobje;
- izboljšanje usposobljenosti in veščin z namenom spodbujanja prilagodljivosti zaposlenih in podjetij ter ustvarjanje novih, kakovostnih delovnih mest.

Kar tretjina vseh sredstev strukturnih skladov v Sloveniji je namenjena vlaganju v ljudi, kar je največ od vseh držav pristopnic Evropske unije. Druga prednostna naloga bo

dosežena s pomočjo štirih ukrepov, ki jih sofinancira ESS in ki so podrobneje opisani Tabeli 7. K skupno 100,8 milijona evrov sredstev za obdobje 2004–2004 ESS prispeva okoli 75,6 milijona evrov, Slovenija pa nekaj več kot 25,2 milijona evrov (Pravica do črpanja evropskih sredstev, 2004, str. 2).

4.2.1.3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Sklad EKUJS je eden največjih strukturnih skladov Evropske unije. Glavne naloge sklada so podpiranje povezanosti kmetijstva in podeželja, izboljševanje konkurenčnosti kmetijstva, gospodarsko prestrukturiranje in ohranjanje poseljenosti podeželskih območij, ustvarjanje pogojev za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva, varovanje okolja in ohranjanje naravne ter kulturne dediščine podeželja.

Sklad je sestavljen iz dveh oddelkov:

- **Usmerjevalni oddelek** sklada zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja. Programsko osnovo za črpanje sredstev (47.138.186 evrov do leta 2006) tega dela sklada predstavlja EPD 2004–2006, v katerem je kot 3. prednostna naloga opredeljeno Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva. V tem obdobju bo Slovenija izvajala 5 ukrepov, s katerimi želi povečati učinkovitost in konkurenčnost sektorja, uspešno prilagoditev zahtevam skupnega trga Evropske unije, spodbujati dodatne vire dohodkov na podeželju, spodbujati varnost in kakovost živilskih izdelkov in ohranjati in trajnostno razvijati gozdove.
- **Jamstveni oddelek** sklada podpira okolju prijaznejše načine kmetovanja in spodbuja k trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji ter naravnimi viri. Ukrepi, ki jih bomo izvajali v Sloveniji v okviru tega dela sklada, so zapisani v dokumentu Načrt razvoja podeželja 2004–2006.

Vstop Slovenije v Evropsko unijo predstavlja za slovensko kmetijstvo poseben izziv, saj bodo na zahtevnem in visoko razvitem evropskem trgu uspešno delovala samo napredna in konkurenčna kmetijska gospodarstva ter živilsko predelovalna podjetja. Hkrati pa pomeni tudi priložnost za slovensko podeželje, da izkoristimo sredstva Evropske unije za njegov razvoj in Evropi ponudimo njegovo bogastvo. Namreč prav razvitost kmetijskega in živilskega sektorja bo ključnega pomena za ohranjanje in prihodnji razvoj slovenskega podeželja, zato je njegovo prestrukturiranje nujno potrebno. V ta namen smo že v času pred vstopom v Evropsko unijo koristili njena sredstva preko programa SAPARD. Od 1. maja 2004, ko je vstopila v Evropsko unijo, Slovenija že koristi finančna sredstva usmerjevalnega oddelka EKUJS-a za prestrukturiranje kmetijstva in gozdarstva.

Tabela 8: Stanje izvajanja s pregledom potrebnih aktivnosti – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad – usmerjevalni oddelek in finančni instrument za usmerjanje ribištva dan 31. 12. 2004 v milijardah SIT (EU del)

3. prednostna naloga: Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva				EKUJS – usmerjevalni oddelek	Delež sofinanciranja Evropske unije: EKUJS 50 odstotkov	
Št. ukrepa	Naziv	CA 2004–2006	Odobreno v ISU (EU del)	Dano v postopek izbora projektov/ programov	Pogodbeno vezano (FEP)	Preostalo
3.1.	Izboljšanje predelave in trženje kmetijskih proizvodov	1,99	1,99	0,46	0	0
3.2.	Naložbe v kmetijska gospodarstva	1,70	1,70	0,39	0	0
3.3.	Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu	1,14	1,14	0,26	0,036	0
3.4.	Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov	0,57	0,57	0,056	0,055	0
3.5.	Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	0,28	0,28			
1. podukrep	Ustanavljanje in vzdrževanje shem kakovosti za posebne kmetijske pridelke oz. živila			0,066	0	0
2. podukrep	Predhodna študija o mejah ustanavljanja shem kakovosti			0,012	0	0

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.

Kmetijske pomoči se črpajo iz Evropskega kmetijskega jamstvenega in usmeritvenega sklada (EKJUS), v katerem so zbrana vsa sredstva Evropske unije, namenjena kmetijstvu. Do leta 2006 bo večina sredstev za kmetijstvo iz Evropske unije prihajala za ukrepe programa razvoja podeželja. V pristopnih pogajanjih je Slovenija za leta 2004-2006 dobila 249,8 milijona evrov. Ta sredstva so namenjena predvsem za plačila višjih stroškov, ki jih imajo kmetje na območjih s težjimi razmerami za kmetijsko pridelavo in za kmetijsko-okoljski program, nekaj sredstev pa je namenjenih tudi za druge ukrepe. Nekaj podpor je slovensko kmetijstvo deležno tudi skozi tržno-cenovne podpore. Izvozna nadomestila, različni intervencijski ukrepi in umiki proizvodov s trga so na razpolago predvsem živilsko-predelovalni industriji, zato da se lahko vzdržuje zeleno raven odkupnih cen. Ta

sredstva se v Evropski uniji zadnje desetletje sicer nižajo, v nekaterih dejavnostih (npr. mleko) pa še vedno predstavljajo pomemben del zaščite domačega trga.

4.2.1.4. Finančni instrument za usmerjanje ribištva

V Sloveniji se bosta v obdobju 2004–2006 izvajala dva ukrepa, ki sta opredeljena v Enotnem programskem dokumentu 2004–2006: posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov ter ribogojstvo, predelava in trženje. Iz FIUR-a bo v tem obdobju skupaj na voljo 2,4 milijona evrov, od tega 1,8 milijona evrov s strani Evropske unije, 0,6 milijona evrov pa bo prispevala Slovenija (Posoški razvojni center, 2005). Z ukrepi, za katere imamo na voljo 2,4 milijona evrov (do leta 2006) finančnih sredstev sklada FIUR-a, želimo (Strukturni skladi EU v Sloveniji, 2005):

- izboljšati varnost in življenjske pogoje ribičev,
- izboljšati konkurenčnost in zagotoviti trajnostno rabo ribolovnih virov v Jadranskem morju,
- uvesti okolju prijazno tehnologijo za gojenje rib,
- povečati proizvodnjo s posodobitvijo obstoječih zmogljivosti,
- spodbujati večjo ponudbo in porabo rib,
- izboljšati trženje rib in ribiških izdelkov,
- uskladiti kvaliteto predelave rib s standardi Evropske unije.

Glavni cilji Finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva (FIUR) so predvsem doseganje trajnostnega ravnovesja med ribolovnimi viri in njihovim izkoriščanjem, krepitev konkurenčnosti gospodarskih subjektov v ribiški panogi, povečanje dodane vrednosti izdelkov ribištva in ribogojstva ter izboljšanje učinkovitosti trženjskega spleta.

4.3. Druge oblike finančnih pomoči, ki dopolnjujejo strukturne sklade

4.3.1. Kohezijski sklad

Sredstva kohezijskega sklada so razdeljena na nekoliko drugačen način kot sredstva strukturnih skladov. Pri slednjih bodo sredstva razdeljena na ukrepe, kjer bomo cilje dosegali s projekti, ki jih šele oblikujemo, medtem ko so sredstva v okviru kohezijskega sklada določena že na projekt natančno in že poznamo njihovo vsebino.

Sredstva iz kohezijskega sklada bodo vložena v dve ključni področji, in sicer v prometno infrastrukturo in v naprave za varovanje okolja. Slovenska vlada je že potrdila listo projektov, ki jih bomo izvajali do konca leta 2008. Nekaj sredstev bo vloženi v čistilne naprave, v naprave za ravnanje z odpadki in v oskrbo s pitno vodo, drugi del sredstev pa v posodabljanje železniškega in cestnega omrežja ter v pomorski navigacijski sistem.

Podrobnejša razdelitev ciljev se nahaja v Prilogi 3 in sicer v Tabeli 5. Slovenija je v obdobju 2004–2006 upravičena do 190,6 milijona evrov. Sredstva so razdeljena med področji okolja in prometa v razmerju približno 50:50. Projekti, ki jih je Slovenija predložila Evropski komisiji za sofinanciranje iz sklada, so na seznamu prednostnih projektov iz Strateških referenčnih okvirjev za okolje in promet (Strukturni skladi EU v Sloveniji, 2005).

»Referenčni okvir Kohezijskega sklada za obdobje 2004–2006« je strateški dokument Republike Slovenije, ki ga je Evropska komisija sprejela za končnega in predstavlja podlago za porabo sredstev kohezijskega sklada ter vsebuje indikativni seznam prioriteten projektov (v nadaljnjem besedilu: Referenčni okvir). Izvajalska telesa izdelajo in predložijo vloge posredniškemu telesu. Posredniško telo oceni vloge iz ekonomskega, tehničnega in formalnega vidika, vključno z njihovo usklajenostjo z ustreznimi politikami Evropske unije in domačo zakonodajo, ter jih po potrditvi posreduje organu upravljanja. Organ upravljanja pregleda popolnost vlog ter se odloči o njihovi predložitvi Evropski komisiji ob upoštevanju uravnoveženosti projektov med okoljskim in prometnim sektorjem. Evropska komisija, v kolikor so vloge ustrezne in skladne z zakonodajo, izda odločbo o dodelitvi pomoči kohezijskega sklada ostalim domačim institucijam.

Tabela 9: Struktura izvajanja kohezijskega sklada v Sloveniji

Vloga udeleženca v implementaciji	Ime institucije
Posredniško telo	Ministrstvo za promet Ministrstvo za okolje in prostor
Izvajalski telesi	Javna agencija za železniški promet Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji Občine

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.

Stroški so upravičeni za financiranje s strani kohezijskega sklada od dneva prejema popolne vloge s strani Evropske komisije. Izvajalska telesa morajo pričeti z delom v času $n+24$ ¹³. Plačila se vršijo po načelu $m+12$ ¹⁴. Nakažejo se ob podpisu pogodb v višini 20 odstotkov celotne vrednosti sofinanciranja pri novih kohezijskih projektih oz. se je pri starih ISPA projektih prvih 10 odstotkov nakazalo takoj ob podpisu Finančnega memoranduma, nadaljnjih 10 odstotkov pa ob podpisu 20 odstotkov skupne vrednosti pogodb. Za uspešno nadaljnje črpanje iz kohezijskega sklada je ključnega pomena, da v letošnjem letu posredniški telesi, Ministrstvo za okolje in prostor ter Ministrstvo za promet, čimprej pripravita predloge novih projektov za preostalo obdobje 2005 in 2006.

¹³ To pomeni, da se morajo dela začeti izvajati v 24 mesecih od predvidenega datuma začetka del, ki smo ga predvideli v prilogi oziroma je tudi zapisan v odločbi.

¹⁴ Prvi zahtevek za plačilo (na podlagi računov) podan najkasneje v 12 mesecih od dneva plačila avansa.

4.3.2. Evropska investicijska banka

Evropska investicijska banka (EIB) je specializirana za financiranje projektov v državah članicah Evropske unije in pridruženih članicah Evropske unije. Pogoj za članstvo države v EIB je polnopravno članstvo v Evropski uniji. Projekti, ki jih sofinancira EIB, so predvsem s področja infrastrukture, telekomunikacij in energetike.

EIB lahko na ozemlju Slovenije prosto opravlja dejavnosti, ki jih navaja njen statut, vključno s posojanjem sredstev v skladu z zakonodajo in predpisi Slovenije in pri tem uporablja vse dovoljene instrumente. Še posebno se lahko na podlagi svoje ocenitve projekta odloča, ali in pod kakšnimi pogoji bo odobrila kredit za podporo projekta. Slovenija zagotavlja, da projekti, ki jih financira EIB, kot tudi pogodbe za njihovo izvajanje glede davčnih, carinskih in drugih zadev ne bodo deležni manj ugodnega obravnavanja kot projekti ali pogodbe, ki jih financira katerakoli mednarodna finančna institucija ali ki se priznava po katerem koli dvostranskem sporazumu v zvezi z njimi ali po notranji zakonodaji, kar je najugodnejše. Slovenija vsakemu projektu nudi polno in stalno zaščito ter varnost pred razlastitvijo in sporom, če je treba ohraniti sposobnost projekta, da ustvarja prihodek, ki je na razpolago za odplačevanje dolga, ki nastane v povezavi s tem projektom. EIB lahko kot pogoj za financiranje projektov postavi pravila za udeležbo pri javnih naročilih in drugih postopkih, ki zagotavljajo konkurenco pri oddaji del in ki so v skladu z vsakič veljavnimi pravili in postopki EIB.

EIB je največji posamični posojilodajalec Republiki Sloveniji – skupaj je bilo kot samostojni državi Sloveniji odobrenih 900 milijonov evrov posojil.

4.3.3. Pobude Evropskih skupnosti

Poleg strukturnih skladov in kohezijskega sklada je Evropska skupnost oblikovala t. i. Pobude skupnosti za področja, ki Evropski uniji predstavljajo posebne interese. Ta področja so naslednja:

- čezmejno, meddržavno in medregijsko sodelovanje v smislu spodbujanja skladnega in uravnoveženega prostorskega načrtovanja; pobuda INTERREG, financirana iz Evropskega sklada za regionalni razvoj,
- gospodarska in socialna obnova s krizo prizadetih mest in urbanih območij; pobuda URBAN, financirana iz Evropskega sklada za regionalni razvoj,
- razvoj podeželja; pobuda LEADER, financirana iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada,
- človeški viri, pri čemer je posebna pozornost namenjena enakim možnostim; pobuda EQUAL, financirana iz Evropskega socialnega sklada.

4.3.3.1. INTERREG III

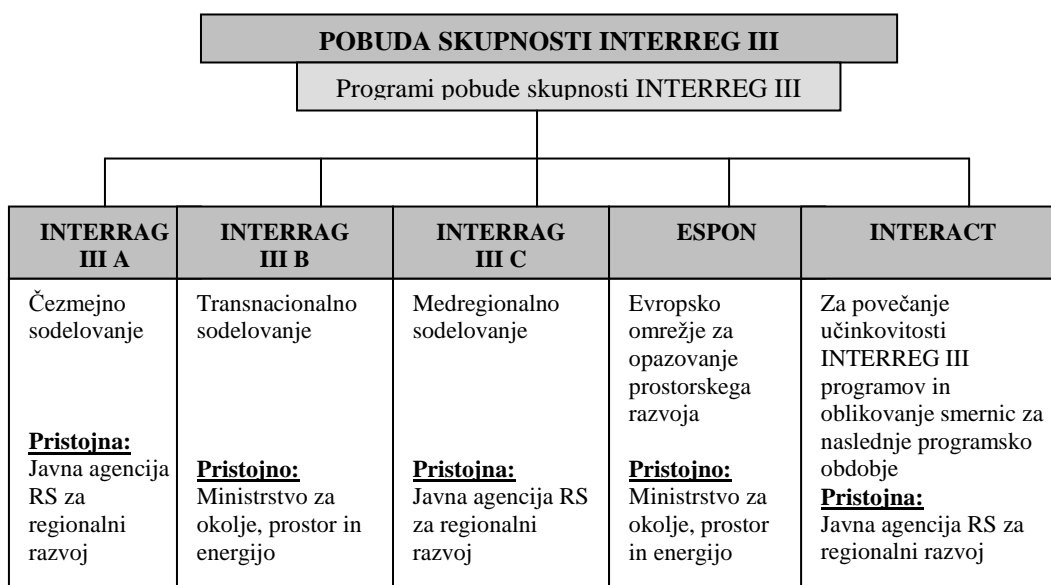
Program INTERREG III spodbuja čezmejno, mednarodno in medregionalno sodelovanje. Z drugimi besedami, spodbuja partnerstvo in sodelovanje ljudi, ki živijo na obeh straneh meje ter uravnotežen razvoj obmejnih območij. Poseben poudarek je namenjen povezovanju oddaljenih regij ter sodelovanju obmejnih regij v državah članicah in državah pristopnicah. INTERREG III sredstva črpa iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

INTERREG III je pobuda Evropske unije, ki zadeva transevropsko sodelovanje, katerega cilje in pravila definirajo smernice Evropske unije. Njegov poglobitni cilj je spodbujanje harmoničnega in uravnoteženega razvoja evropskega ozemlja, kjer nacionalne meje ne bi več predstavljale ovire združevanju in razvoju. V okvirih te pobude je na voljo financiranje za projekte in ukrepe, ki ustrezajo pogojem programov. INTERREG III poteka v obdobju 2004–2006, projekti pa naj bi se zaključili do leta 2008.

Pobuda Skupnosti INTERREG se izvaja preko naslednjih programov:

- **INTERREG III A** promovira integrirano čezmejno sodelovanje.
- **INTERREG III B** zadeva transnacionalno sodelovanje na področju prostorskega razvoja. Predstavlja nadaljevanje pobude INTERREG II C, v katero se je aktivno vključevala tudi Slovenija. Osnovni namen programa INTERREG III B je spodbujanje transnacionalnega sodelovanja med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi oblasti, da bi dosegli višjo raven harmoničnega razvoja na ozemlju EU in boljše ozemeljske integracije s pridruženimi članicami in ostalimi državami.
- **INTERREG III C** izboljšuje in vzpodbuja medregionalno sodelovanje.
- **ESPON** je namenjen izvajanju Evropskih prostorsko razvojnih perspektiv (EPRP), njegov namen pa je tudi zmanjševanje razlik med poznavanjem prostorskih razvojnih trendov in prostorskih učinkov evropskih politik na evropskem teritoriju ter izboljšanje povezanosti prostorskih in regionalnih ekonomskih politik.
- Namen **INTERACT**-a je, da pripomore h kvaliteti INTERREG programov s tem, ko omogoča in vzpodbuja prenos izkušenj in dobrih praks med institucijami in posamezniki na različnih območjih ter hkrati oblikuje skupne postopke in standarde za izvajanje programov.

Slika 3: Izvajanje pobude Skupnosti INTERREG skozi pet programov

Vir: Priročnik za slovenske partnerje v INTERREG III B projektih.

V nadaljevanju bom na kratko predstavila delovanje, cilje in ukrepe vsakega izmed petih programov INTERREG, v katerih sodeluje tudi Slovenija.

4.3.3.1.1. INTERREG III A

Program pobude Skupnosti INTERREG III A je usmerjen v čezmejno sodelovanje med regijami, ki imajo skupno državno mejo, in predstavlja nadaljevanje programov čezmejnega sodelovanja PHARE. Namen programov je spodbujati trajno rast območja s povezovanjem čezmejne regije in odpravljanjem obstoječih socialno-kulturnih ovir in posledic obrobne položaja obmejnih regij.

Pobuda INTERREG III A je v Sloveniji razdeljena na 3 programe čezmejnega sodelovanja s sosednjimi državami:

- **Program pobude Skupnosti INTERREG III A Slovenija - Avstrija 2004–2006:** cilj tega programa je razviti gospodarsko, družbeno in kulturno povezano obmejno območje in v obdobju do leta 2006 pripraviti obmejne regije za najbolj učinkovito izkoriščanje novih priložnosti, ki jih prinaša pristop Slovenije k Evropski uniji.
- **Program pobude Skupnosti INTERREG III A Slovenija - Italija 2004–2006:** cilj tega programa je odpravljanje obstoječih socialno-kulturnih ovir in obrobne položaja obmejnih regij ter spodbujanje trajnostnega razvoja in integracije čezmejne regije z namenom, da se zagotovi trajna rast območja.
- **Sosedski program Slovenija - Madžarska - Hrvaška 2004–2006:** skupni cilj programa, ki združuje kar tri države: Slovenijo, Madžarsko in Hrvaško, je razvoj trilateralne obmejnega območja v skupno gospodarsko in družbeno

okolje, usmerjeno v prihodnost, z namenom izboljšanja konkurenčnosti v evropskem merilu, izboljšanja ravni življenjskih pogojev prebivalcev v okolju in pomoči pri premostitvi razlik v regionalnem razvoju, ki jih povzročajo meje. Strateška cilja sosedskega programa sta:

- razvoj gospodarskih in družbenih pogojev za vzpostavitev celostnega regionalnega gospodarskega prostora
- krepitev čezmejnih odnosov med ljudmi, organizacijami in ustanovami na vseh področjih, kjer se pričakujejo strukturne spremembe.

Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj v čezmejnih programih INTERREG III A Slovenija - Italija in Slovenija - Avstrija nastopa kot nacionalni organ za upravljanje in izvajanje programa v Sloveniji, medtem ko v trilateralnem Sosedskem programu Slovenija-Madžarska-Hrvaška nastopa kot organ upravljanja, ki je odgovoren za celotno upravljanje in izvedbo programa. V okviru vseh treh programov bo samo v Sloveniji za izvedbo projektov v obdobju 2004–2006 na voljo 5,5 milijarde tolarjev.

4.3.3.1.2. INTERREG III B

Pobuda Skupnosti INTERREG III B je usmerjena v mednacionalno sodelovanje med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi za razvoj višje stopnje prostorske integracije v večjih skupinah evropskih regij, da bi dosegli trajnosten, skladen in uravnotežen razvoj Skupnosti ter boljšo prostorsko povezanost s kandidatki in drugimi sosednjimi državami. Preko INTERREG-a III B se Slovenija vključuje v proces skupnega zagotavljanja trajnostnega prostorskega razvoja v Evropi. Preko omenjenega programa se bodo izvajale Evropske prostorsko razvojne perspektive in vsi mednarodni dogovori (Alpska konvencija, Barcelonska konvencija) ter nacionalni plani in programi.

Z aktivnim vključevanjem želi Slovenija doseči bolj aktivno vlogo pri vplivih na trende prostorskega razvoja velikega merila, ki bodo bistveni tudi za Slovenijo. Prispevati želi svoje vizije k evropski prostorsko razvojni politiki in pravočasno sooblikovati odločitve. Zato bo Slovenija v okviru pobude vključevala čim večje število partnerjev, od nacionalnih in lokalnih institucij do gospodarskih in socialnih partnerjev, nevladnih organizacij, raziskovalcev in podobno. Pobuda INTERREG III B se bo izvajala preko konkretnih projektov.

Program INTERREG III B se izvaja na 13 območjih. Slovenija je vključena v dve evropski območji:

- **Območje Alp:** območje vključuje dele Francije, Italije in Nemčije ter celotno Avstrijo, Slovenijo, Švico in Liechtestein. Operativni program INTERREG III B Območje Alp določa cilje in strategijo programa, prioritete, ukrepe, strategijo izbora projektov, programske indikatorje ter postopke upravljanja programa.

Podrobnejša navodila za prijavitelje projektov bodo na voljo v programskem dopolnilu. Implementacijo programa zagotavljajo upravljavske strukture na transnacionalni in nacionalni ravni.

- **Območje srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope (CADSES):** območje vključuje Avstrijo, Grčijo, del Italije, del Nemčije, Poljsko, Češko, Slovaško, Madžarsko, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Jugoslavijo, Makedonijo, Romunijo, Moldavijo in del Ukrajine. Slikovni prikaz omenjenega območja je v Prilogi 4, slika 4. Operativni program INTERREG III B CADSES določa splošne cilje in strategije programa, prioritete, ukrepe in postopke upravljanja programa (koordinacija programa, implementacija projektov, nadzor delovanja programa). Podrobnejša navodila za prijavitelje projektov bodo na voljo v programskem dopolnilu. Implementacijo programa zagotavljajo upravljavske strukture na transnacionalni in nacionalni ravni.

Osnovna načela delovanja INTERREG-a III B so: skupna transnacionalna strategija in oblikovanje skupnega razvojnega programa; partnerstvo in pristop od spodaj navzgor, usklajenost s strukturnimi skladi Evropske unije; bolj celovit pristop k implementaciji pobud Skupnosti ter učinkovito usklajevanje med INTERREG-om III in instrumenti zunanje politike Evropske unije, zlasti z vidika procesa širitve.

Cilji programa so predvsem:

- izdelava operativnih strategij prostorskega razvoja na transnacionalni ravni, vključno s sodelovanjem med mesti ter med urbanimi in ruralnimi območji z namenom pospeševanja policentričnega in trajnostnega razvoja,
- spodbujanje učinkovitega in trajnostnega transportnega sistema ter izboljšava dostopa do informacijske družbe, spodbujanje skrbi za okolje in dobrega upravljanja s kulturno dediščino in z naravnimi viri, še posebej vodnimi viri,
- spodbujanje integracije med pomorskimi regijami in integracije otoških regij,
- spodbujanje sodelovanja najbolj perifernih regij Evropske unije.

4.3.3.1.3. INTERREG III C

Projekti v okviru pobude Skupnosti INTERREG III C so namenjeni izboljšanju učinkovitosti strukturne politike in instrumentov za regionalni razvoj s pomočjo medsebojne izmenjave informacij, izkušenj in znanj. Možnost sodelovanja v skupnih projektih imajo javne in javnim ekvivalentne organizacije iz celotnega programskega območja, ne glede na geografski položaj regije, iz katere posamezna organizacija prihaja. Na projektni ravni Evropski sklad za regionalni razvoj prispeva cca 50 odstotkov projektnih stroškov. Razliko krijejo projektni partnerji iz nacionalnih sredstev.

Območje, kjer se program izvaja, obsega: države članice Evropske unije, kandidatke za vstop v Evropsko unijo, Norveško in Švico, države MEDA in druge zainteresirane države. Celotno programsko območje je razdeljeno na štiri cone: Sever, Zahod, Jug in Vzhod. Območje Slovenije spada v cono Vzhod, slovenski partnerji pa lahko sodelujejo v projektih v vseh štirih con.

4.3.3.1.4. INTERACT

INTERACT je horizontalni Program pobude Skupnosti INTERREG, oblikovan z namenom, da se združijo vsa znanja in izkušnje, ki so rezultat programov INTERREG na področju čezmejnega, mednacionalnega in medregijskega sodelovanja. Namen programa INTERACT je, da pripomore h kvaliteti programov INTERREG tako, da omogoča in vzpodbuja prenos izkušenj in dobrih praks med institucijami in posamezniki v različnih geografskih območjih ter hkrati oblikuje skupne postopke in standarde za izvajanje programov.

V Sloveniji je celotno območje upravičeno do izvajanja programa INTERACT. Prednostne naloge in ukrepi, ki jih sestavlja program INTERACT pa so naslednje:

- predstavljajo podporo programu INTERREG pri upravljanju programa s pomočjo info točk in s prenosom znanja,
- pomagajo pri razvoju lokalnih in regionalnih pobud za razvoj programov INTERREG,
- sodelujejo pri razvoju INTERREG-ove udeležbe na zunanjih mejah.

4.3.3.1.5. ESPON

Program ESPON (European Spatial Planning Observation Network) je namenjen izvajanju Evropskih prostorskih razvojnih perspektiv poleg tega pa je namenjen tudi zmanjševanju razlik med poznavanjem prostorskih razvojnih trendov in prostorskih učinkov evropskih politik na evropskem teritoriju ter izboljšavi povezanosti prostorskih in regionalnih ekonomskih politik. Program naj bi služil doseganju bolj usklajenih prostorsko razvojnih odločitev držav v evropskem prostoru. S svojo finančno udeležbo se je Slovenija vključila v program kot polnopravna članica ter s tem zagotovila enakovredne pogoje slovenskim partnerjem za vključevanje v skupne projekte. V okviru tega programa bomo v Sloveniji porabili 110.000 evrov evropskih in 110.000 evrov slovenskih sredstev (Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, 2005).

4.3.3.2. EQUAL

Splošni cilj pobude EQUAL v Sloveniji je prispevati k razvoju celotne in usklajene strategije zaposlovanja in igrati pomembno vlogo pri razvoju človeških virov na svoj enkraten način – z iskanjem novih metod boja proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela, da bi dosegli dobrobit vseh ljudi, ki živijo v Sloveniji in tako prispevali k vrednosti človeških virov (EQUAL – iskanje novih zamisli in rešitev za večjo vključenost na trg dela, 2004, str. 2).

Slovenija bo za izvajanje projektov v okviru pobude EQUAL v obdobju 2004–2006 iz Evropskega socialnega sklada dobila sredstva v višini 6,4 milijona evrov, k temu pa bo dodala še nacionalna sredstva v višini 2,1 milijona evrov. Sredstva iz sklada bodo porabljena na strateški in osredotočen način ter bodo predstavljala dodano vrednost, ki bo dopolnjevala predvsem programe aktivne politike zaposlovanja in programe druge prednostne naloge EPD, ki se nanaša na znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je kot organ upravljanja pobude EQUAL v dogovoru z Evropsko komisijo pripravilo Program pobude skupnosti EQUAL (PPS EQUAL), ki ga je 29. aprila 2004 sprejela tudi Vlada Republike Slovenije, 7. julija 2004 pa uradno potrdila Evropska komisija. V programu so opredeljeni prednostni cilji, ki jih želi Slovenija doseči s pomočjo sredstev omenjene pobude. Ministrstvo je cilje, ukrepe in aktivnosti, ki so v skladu z Evropsko strategijo zaposlovanja, določilo na podlagi analize stanja na trgu dela v Sloveniji, analize vzrokov diskriminacije in neenakosti na trgu dela, obstoječih politik in posvetovanj, ki jih je opravilo s svojimi partnerji. Glavni cilj PPS EQUAL je razviti in preizkusiti nove rešitve za boj proti diskriminaciji na trgu dela, in sicer prek partnerskega sodelovanja, ki vključuje tudi transnacionalne partnerje.

Glede na višino finančnih sredstev, ki jih bo Slovenija prejela za pobudo EQUAL, in glede na kratko programsko obdobje (2004–2006) se je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve odločilo, da program EQUAL 2004–2006 omeji na štiri od devetih ukrepov, tako da bo zagotovljena koncentracija aktivnosti in se bodo lahko razvila kakovostna razvojna partnerstva. Med izbranimi ukrepi so:

- omogočanje lažjega dostopa in vrnitve na trg dela za tiste, ki imajo težave pri vključevanju ali vnovičnem vključevanju na trg dela, ki mora biti odprt za vse (zaposljivost);
- spodbujanje vseživljenjskega učenja in všteti delovnih praks, ki spodbujajo, da na trg dela pridejo in ostanejo tisti, ki trpijo zaradi diskriminacije in neenakosti v povezavi s trgom dela (prilagodljivost);
- zmanjševanje razlik med spoloma na delovnem mestu (enake možnosti);
- pomoč pri integraciji prosilcev za azil (iskalci azila).

4.3.3.3. LEADER +

Je pobuda Evropske unije za trajnostni razvoj podeželja, ki podpira projekte, usmerjene k dolgoročnemu izkoriščanju potencialov v manj razvitih regijah oz. rečemo lahko, da združuje gospodarski in kmetijski sektor pri iskanju novih lokalnih strategij za trajnostni razvoj. Pobuda je financirana v okviru Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

4.3.3.4. URBAN II

Druga pobuda spodbuja trajnostni razvoj mest in urbanih naselij. Ukrepi so osredotočeni predvsem na podporo inovacijskim strategijam za obnovo propadajočih urbanih okolij. Tudi URBAN II je financiran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj.

URBAN II se osredotoča na podporo inovativnim strategijam za oživitev mest in propadajočih urbanih območij. Ta pobuda je namenjena zlasti spodbujanju pilotskih in inovativnih akcijskih programov v kriznih soseskah, tako v majhnih kot tudi večjih mestih, za katere je značilna socialna izključenost.

4.4. Predpristopna pomoč v Sloveniji

Evropska komisija je za podporo državam, ki so bile povabljene v prvi krog pogajanj, predvidela vrsto finančnih instrumentov v okviru predpristopne pomoči. Od leta 1998 naprej je bila Slovenija upravičena do vrste različnih programov v okviru programske sheme PHARE, ki predstavlja glavni finančni instrument predpristopnih pomoči. Pokriva vsa področja, ki so opredeljena kot Cilj 1.

4.4.1. PHARE

Program PHARE predstavlja za države kandidatke nekakšno uvajanje v koriščenje sredstev iz strukturnih skladov Evropske unije v pogojih članstva. In tako je tudi Slovenija od leta 1992 postala upravičena do pomoči iz programa PHARE.

Pomoč Sloveniji iz tega programa delimo v tri faze (Mrak, 2004, str. 117):

- **Tranzijsko obdobje (1992–1995):** v tem obdobju so bila sredstva programa PHARE usmerjena v področja privatizacije in prestrukturiranje gospodarstva, javnih financ in bančništva, okolja, energetike in kmetijstva ter v področja izobraževanja, znanosti in tehnologije.

- **Predpristopno obdobje (1996–1999):** v tem obdobju je pomoč temeljila predvsem na izvajanju predpristopne strategije, katere glavne komponente so priprave na prevzemanje pravnega reda Evropske unije ter obveznosti bodočega članstva v Evropski uniji, razvoj medevropskih povezav ter gospodarske in družbene reforme, katerih cilj je povečati konkurenčno sposobnost gospodarstva v odprtem tržnem sistemu.
- **Pristopno obdobje (1999–2004):** v tem obdobju je bila pomoč namenjena zlasti podpori pri izvajanju pristopnih strategij, to je aktivnostim, opredeljenih v Pristopnem partnerstvu. Vloga programa PHARE se je spremenila in dopolnila z dvema novima instrumentoma ISPA in SAPARD.

Pri vsem tem velja tudi omeniti, da je Slovenija upravičena tudi do sredstev iz programa čezmejnega sodelovanja za projekte na mejah z Italijo, Avstrijo in Madžarsko. Partnerji na obeh straneh meja so morali skupaj pripraviti programske dokumente za vsako izmed meja za obdobje 2004–2006, ki so bili pripravljani v skladu s predpisi Evropske unije.

Zelo pomemben instrument programa PHARE predstavlja instrument Twinning. Namenjen je usposabljanju ključnih nacionalnih institucij za uspešno črpanje strukturnih skladov. Slovenija je pričela sodelovati v tem programu leta 1992. Najprej je bila pomoč namenjena prehodu v tržno gospodarstvo, postopoma pa se je usmerila v prilagajanje slovenske zakonodaje pravnemu redu Evropskih skupnosti. Do leta 2001 je bilo v Sloveniji izpeljanih 24 projektov twinninga, in sicer na področjih, kot so kmetijstvo, okolje, ekonomska in socialna kohezija, finance, notranji trg in pravosodje ter notranje zadeve. Program Twinning Light je nov instrument, katerega namen je podpora srednjeročnemu administrativnemu sodelovanju. Twinning Light se izvajala le v primeru, ko gre za neodvisno institucionalno problematiko, ki izhaja iz pravnega reda Evropske unije, pod pogojem, da je predmet obravnave omejenega obsega (npr. vzpostavitev upravnega organa). Projekti Twinning Light smejo trajati največ šest mesecev (običajni projekti twinninga trajajo najmanj 12 mesecev), njihov proračun je omejen na 150.000 evrov, pri njihovi izvedbi pa sodelujejo le kratkoročni svetovalci. Slovenija je bila prva država kandidatka, ki je pričela uporabljati ta novi instrument podpore, in sicer na pilotskem projektu nacionalnega regulativnega organa za telekomunikacije (Evropska unija – Slovenija, 2005).

4.4.2. SAPARD

SAPARD je poseben pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja. Njegov glavni namen je prispevati k uveljavljanju pravnega reda Evropske unije na področju skupne kmetijske politike in drugih pripadajočih politik in podpreti izvajanje ukrepov za razvoj podeželja. Program SAPARD je instrument finančne pomoči, ki je najbolj podoben strukturnim skladom, namenjenim državam članicam Evropske unije, pri katerih Evropska

komisija izvaja nadzor nad porabo sredstev po končanju projekta in ne pred njegovim pričetkom kot v primeru programov PHARE in ISPA. Tak postopek ponuja bodočim državam članicam priložnost, da pridobijo dragocene izkušnje pri uporabi mehanizmov za črpanje sredstev Evropske unije in za izgradnjo znanj ter struktur, ki jih bodo države kandidatke potrebovale po vstopu v Evropsko unijo, ko se SAPARD preoblikuje v EKAJ.

Sloveniji je za obdobje 2004–2006 skupaj namenjenih 45,1 milijona evrov, oziroma 6,4 milijona evrov letne pomoči (2 odstotka od zneska, ki jih državni proračun namenja kmetijstvu). Slovenski državni program za razvoj podeželja za obdobje 2004–2006, ki ga je v letu 2000 potrdila Evropska komisija, opredeljuje načine porabe finančne pomoči. Upravljanje programa SAPARD je v neposredni pristojnosti generalne direkcije evropske komisije za kmetijstvo. V Sloveniji je izvajanje programa v pristojnosti Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja. Upravičenci do sredstev SAPARD so kmetovalci, živilsko predelovalna industrija in občine.

4.4.3. ISPA

Program ISPA je pričel delovati leta 2000 kot instrument predpristopnih strukturnih politik. Njegov namen je podpora državam kandidatkam pri uveljavljanju pravnega reda Evropske unije na področju transporta in okolja ter prispevanje k trajnostnemu razvoju teh držav. Projekti, sofinancirani s strani predpristopnega instrumenta ISPA, so z dnem vstopa Republike Slovenije v Evropsko unijo postali projekti kohezijskega sklada in s tem za njihovo izvajanje od 1. 5. 2004 dalje veljajo pravila, ki veljajo za kohezijski sklad. Kot nasledstvo ISPA programa se trenutno izvaja 10 projektov s področja okolja in 4 s področja prometa – vsi s področja železnic.

ISPA je zgrajen po zgledu kohezijskega sklada, ki finančno podporo namenja manj razvitim državam članicam Evropske unije z namenom izboljšanja njihove prometne in okoljske infrastrukture. Sofinanciranje iz programa ISPA se izvaja v obliki nepovratne pomoči, ki lahko doseže tudi do 75 odstotkov vrednosti velikih projektov s področja transportnih mrež, gospodarjenja z vodami in kakovosti zraka. Glede na izkušnje, pridobljene pri vodenju kohezijskega sklada, še posebej pa zaradi preprečevanja nesorazmernega administrativnega bremena, vrednost projektov načeloma ne sme biti nižja od 5 milijonov evrov. Manjši delež proračuna je dovoljeno uporabiti tudi za financiranje pripravljanih študij in tehnične pomoči, ki so povezani s projekti ISPA. V obdobju 2004–2006 bodo države kandidatke vsako leto skupaj prejele 1 milijardo evrov iz naslova ISPA. Višina dodeljenih sredstev je odvisna od kriterijev, kot so število prebivalcev, bruto domači proizvod na prebivalca in površina državnega ozemlja. Program neposredno vodi generalna direkcija evropske komisije za regionalno politiko.

V Sloveniji je Služba Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve, ki deluje kot nacionalni koordinator za program ISPA, zadolžena za predložitev projektov v potrditev generalni direkciji za regionalni razvoj. Projekti se pripravljajo ob sodelovanju Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za promet in končnih upravičencev (npr. občin in Slovenskih železnic). Projekti, za katere država kandidatka želi prejeti sredstva, morajo biti vključeni v državni program infrastrukturnih naložb v promet in okolje. Prvo leto izvajanja programa ISPA je bilo za Slovenijo izredno uspešno, saj ji je edini med državami kandidatkami uspelo zagotoviti najvišji mogoči delež finančnih sredstev, in sicer z ustreznim številom dobro pripravljenih projektnih predlogov. V letu 2000 je bil dosežena zgornja meja (2 odstotka vseh sredstev, dodeljenih v sklopu programa ISPA), ki znaša skoraj 20 milijonov evrov. Glede na namenjena sredstva po posameznem sektorju je tehnica trenutno bolj nagnjena na stran okoljskega sektorja, saj je Evropska komisija v letu 2000 odobrila šest projektov (štiri s področja okolja in dva iz transportnega sektorja), vključno z dvema projektoma tehnične pomoči.

5. SKLEP

Strukturna sredstva so namenjena zmanjševanju razlik med regijami Evropske unije. Strukturni skladi so štirje in pomenijo instrument regionalne politike, ki je ena izmed skupnih politik Evropske unije in v domeni generalne direkcije za regionalno politiko pri Evropski komisiji. Regionalna politika ima v zgodovini Evropske skupnosti dolgo tradicijo, temelji pa na finančni solidarnosti. Sredstva so tako namenjena revnejšim regijam, čeprav je res, da tudi bogatejše zaradi dobro pripravljenih projektov in izkazanega interesa dobijo svoj kos pogače. V programskem obdobju 2004–2006 bo za kohezijsko politiko namenjena tretjina proračuna Evropske unije oziroma 213 milijard evrov.

Strukturni skladi so naslednji: Evropski sklad za regionalni razvoj, katerega glavni cilj je spodbujanje razvoja zaostalih regij; Evropski socialni sklad, ki deluje na področju zaposlovanja; Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad za strukturno prilagajanje kmetijstva in Finančni instrument za usmerjanje ribištva. K zgoraj naštetim strukturnim skladom sodijo še štiri pobude Skupnosti, ki so del strukturnih skladov in se v tem okviru tudi financirajo oziroma obsegajo dobrih 5 odstotkov sredstev strukturnih skladov. Te pobude so INTERREG III, LEADER+, EQUAL in URBAN in so namenjene doseganju posebnih ciljev, kot so spodbujanje čezmejnega in medregionalnega sodelovanja, usmerjanje v izboljšanje življenja na podeželju, doseganje enakosti in nediskriminacije na trgu dela in trajnostni razvoj in pomoč propadajočim mestnim okoljem. Njihove vsebinske cilje v nasprotju s strukturnimi skladi postavlja Komisija in ne država članica. Poseben sklad, ki je nastal leta 1993 in je s ciljem premagovati razlike v razvoju soroden strukturnim skladom, je kohezijski sklad. Ustanovljen je bil za pomoč najrevnejšim članicam, tistim, ki niso dosegale 90 odstotkov bruto domačega proizvoda Evropske unije. Njegova sredstva so usmerjena na področje transporta in okolja. Sredstva

strukturnih skladov prejme država in jih nato skladno s cilji, ki jih opredeli v Enotnem programskem dokumentu, ter po soglasju Komisije razdeli med najboljše projekte. Strukturne sklade torej upravlja in usmerja država v sodelovanju z regionalnimi oblastmi.

Leto 2004 je bilo obdobje, v katerem se je naša država učila, kako črpati evropska strukturna sredstva. Razlogov za našo počasnost je bilo več: od preštevilnih akterjev do bojazni, da bi naše zahteve v Bruslju zavrnil. Zato so zahteve, da morajo biti projekti popolni, toliko strožje. Povzamemo lahko, da je eden od naših problemov še vedno ta, da nimamo pravih projektov, ki bi res sledili ciljem lizbonske strategije. Slovenija lahko v prihodnjem finančnem obdobju pričakuje veliko več denarja iz skladov Evropske unije in bili bi nespametni, če ga ne bi znali izkoristiti. Toda ko bo ta vsota potrjena, bodo tudi naša plačila v evropski proračun fiksna, ne glede na to, kako sposobni bomo takrat črpati iz skladov.

Poudariti moram še nekaj nadvse pomembnih vidikov pridobivanja nepovratnih sredstev, ki pogosto ostanejo skrite oziroma v ozadju. Zavedati se je treba, da Evropska komisija nikoli ne pokrije celotnih stroškov projekta, enako velja za projekte v okviru strukturnih skladov. Prijavitelji morajo imeti še druge vire financiranja. Pomemben poudarek je namenjen tudi izvedbi in oceni projekta. Odobritev projekta je zagotovo pomembna zmaga na poti do cilja, a tu se delo šele zares začne. Upravljanje sredstev Evropske unije je zahtevno. Predpisana je obvezna dokumentacija, ki jo mora nosilec projekta voditi med izvajanjem, pomembno pa je tudi končno poročilo, ki ugotavlja stopnjo uresničitve zastavljenega in smotrnost porabe sredstev. V tej sklepnih fazi projekt pridobi še zadnji delež odobrenih sredstev za pokritje upravičenih stroškov. Neuporabljeni ali nesmotrno porabljeni sredstva je treba vrniti. Res je, da evropski programi ponujajo privlačna finančna sredstva in možnost sodelovanja s partnerji v evropskem prostoru, res pa je tudi, da ne gre za »lahak denar«. Treba je natančno upoštevati pravila, saj se bo le takrat pokazal uspeh. Udeležba je seveda priporočljiva, saj nedvomno ponuja veliko možnosti za učenje, povezovanje in napredovanje na različnih področjih.

LITERATURA

1. Aljančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 8(2000). 72 str.
2. Benko Rijana: Finančni instrumenti EU pri pospeševanju regionalnega razvoja. EIC novice, posebna številka, Ljubljana, 1999, 2, str. 30–37.
3. Juvančič Luka: Načrtovanje regionalnega razvoja v Sloveniji. Ljubljana : Biotehnična fakulteta, 2003. 55 str.
4. Kuljaj Aleksander: Regionalna politika Evropske unije in Slovenija. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 48 str.
5. Mrak Mojmir et al.: Kohezijska politika Evropske unije. Ljubljana : samozaložba, 2004. 160 str.
6. Pečar Janja: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 12(2003). 81 str.
7. Rodriguez-Pose Andreas, Fratesi Ugo: Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions. European Economy Group, 2003. 51 str.
8. Rovan Andreja: The Importance of Structural Policy for Slovenia as a Future EU Member-state. IB revija, 35(2001). str. 86–97.
9. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 732 str.
10. Wostner Peter: Regional Disparities in Transition Economies-The Case of Slovenia. Ljubljana : National Agency for regional Development of the Republic of Slovenia, 2002. 37 str.
11. Wostner Peter: Sredstva EU za strukturne namene in Slovenija: Stanje, problemi, izzivi. Bančni vestnik, Ljubljana, 2004. 17 str.

VIRI

1. Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj.
[URL: <http://www.gov.si/arr/>], 1. 4. 2005.
2. Center Evropa – Informacijski center Delegacije Evropske Komisije v Sloveniji. 2003. Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi.
3. Enotni programski dokument 2004–2006. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije, 2003. 282 str.
4. Evropska investicijska banka.
[URL: <http://eib.eu.int/>], 30. 3. 2005.
5. Evropska unija – Slovenija.
[URL: http://www.evropska-nija.si/pages/evropska_unija/financna_pomoc/phare.html], 11. 4. 2005.
6. Evropski strukturni skladi (2004–2006) – Slovenija.

- [URL:http://europa.eu.int/comm/regional_policy/atlas/slovenia/factsheets/pdf/fact_si_sl.pdf], 30. 4. 2005.
7. EQUAL – iskanje novih zamisli in rešitev za večjo vključenost na trg dela.
[URL:http://www.sigov.si/mddsz/doc/brosura_equal.pdf?PHPSESSID=467b5354c301e1db58d978589c933011], 15. 4. 2005.
 8. Kohezija na prelomu leta 2007.
[URL:http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/informat/reg2007_sl.pdf], 6. 4. 2005.
 9. Kohezijska politika Evropske unije.
[URL: <http://miha.ef.uni-lj.si/rcef/kpeu/index.asp?pg=predstavitev/razlaga>], 1. 4. 2005.
 10. Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006.
[URL: <http://www.gov.si/euskladi/skladi/5akt-38.html>], 26. 4. 2005.
 11. Pravica do črpanja evropskih sredstev.
[URL:<http://www.pcmg.si/upload/periodika/EICNOVICEJUNIJ2004.pdf>], 15. 4. 2005.
 12. Priročnik o strukturnih pomočeh Evropske skupnosti.
[URL: <http://www.gov.si/arr/6viri/pdf/a28.pdf>], 11. 4. 2005.
 13. Priročnik za slovenske partnerje v INTERREG III B projektih.
[URL:<http://interreg.gov.si/files/Prirocnik%20za%20SLO%20partnerje.pdf>], 15. 4. 2005.
 14. Proračun Evropske unije.
[URL: <http://evropa.gov.si/proracun/>], 2. 5. 2005.
 15. Regional policy-Inforegio.
[URL: <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/s24000.htm#POLITIQUE>], 19. 3. 2005.
 16. Sistem strukturnih skladov Evropske unije. Ljubljana : Služba vlade za strukturno politiko in regionalni razvoj.
[URL: <http://www.gov.si/svrp/3str/pdf/sistem-strukturnih-skladov.pdf>], 21. 3. 2005.
 17. Splošni proračun Evropske Unije za proračunsko leto 2005.
[URL:<http://europa.eu.int/comm/budget/pdf/budget/syntchif2005/sl.pdf>], 1.04.2005.
 18. Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Ljubljana : Agencija RS za regionalni razvoj, 2001. 37 str.
 19. Structural Actions 2004–2006. Commentary and Regulations. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Communities, 2000. 128 str.
 20. Strukturni skladi EU v Sloveniji.
[URL: http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_fiur.html], 17. 4. 2005.
 21. Strukturni in kohezijski skladi EU v Sloveniji.
[URL: http://www.gov.si/euskladi/skladi/1raz_2.html], 15. 4. 2005.
 22. Trg dela in Evropski socialni sklad v Sloveniji.
[URL: http://www.sigov.si/mddsz/doc/trg_dela_ess_slo.pdf], 3. 4. 2005.

PRILOGE

PRILOGA 1

Tabela 1: Proračun Evropske unije, izražen v milijonih evrov pri tekočih cenah

ODOBRENA SREDSTVA ZA PREVZEM OBVEZNOSTI	Tekoče cene					Cene 2005	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. KMETIJSTVO	41 738	44 530	46 587	47 378	49 305	51 439	51 587
Izdatki za kmetijstvo (razen razvoja podeželja)	37 352	40 035	41 992	42 680	42 769	44 598	44 610
Razvoj podeželja in spremljevalni ukrepi	4 386	4 495	4 595	4 698	6 536	6 841	6 977
2. STRUKTURNI UKREPI	32 678	32 720	33 638	33 968	41 035	42 441	43 701
Strukturni skladi	30 019	30 005	30 849	31 129	35 353	37 247	37 768
Kohezijski sklad	2 659	2 715	2 789	2 839	5 682	5 194	5 933
3. NOTRANJE POLITIKE	6 031	6 272	6 558	6 796	8 722	9 012	9 138
4. ZUNANJI UKREPI	4 627	4 735	4 873	4 972	5 082	5 119	5 130
5. UPRAVA¹⁵	4 638	4 776	5 012	5 211	5 983	6 185	6 356
6. REZERVE	906	916	676	434	442	446	446
Denarna rezerva	500	500	250	0	0	0	0
Jamstvena rezerva	203	208	213	217	221	223	223
Rezerva za nujno pomoč	203	208	213	217	221	223	223
7. PREDPRISTOPNA POMOČ	3 174	3 240	3 328	3 386	3 455	3 472	3 472
Kmetijstvo	529	540	555	564			
Predpristopni strukturni instrument	1 058	1 080	1 109	1 129			
PHARE (države prosilke)	1 587	1 620	1 664	1 693			
8. NADOMESTILA					1 410	1 305	1 046
SKUPAJ ODOBRENA SREDSTVA ZA PREVZEM OBVEZNOSTI	93 792	97 189	100 672	102 145	115 434	119 419	120 876
SKUPAJ ODOBRENA SREDSTVA ZA PLAČILA	91 322	94 730	100 078	102 767	111 380	114 060	116 555
Zgornja meja, odobrena sredstva za plačila v odstotkih BDD (ESA 95)	1,07	1,07	1,09	1,11	1,11	1,09	1,08
Razlika za nepredvidene izdatke	0,17	0,17	0,15	0,13	0,13	0,15	0,16
Zgornja meja lastnih sredstev	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24

¹⁵ Izdatki za pokojnine, ki so vključeni v okvir tega poglavja, so za obdobje 2004–2006 izračunani brez prispevkov osebja v pokojninsko shemo in lahko znašajo največ 1.100 milijonov evrov v cenah iz leta 1999.

Vir: Splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 6.

Tabela 2: Strukturni ukrepi, izraženi v milijonih evrov pri tekočih cenah

	PRORAČUN ZA LETO 2005
STRUKTURNI SKLADI	37.291,56
Cilj 1	27.283,06
Cilj 2	3.544,29
Cilj 3	3.911,06
Drugi strukturni ukrepi (za področja, ki jih ne zajema Cilj 1)	180,03
Pobude Skupnosti	2.258,57
Inovativni ukrepi in tehnična pomoč	114,56
KOHEZIJSKI SKLAD	5.131,93
SKUPAJ:	42.423,50

Vir: Splošni proračun Evropske unije za proračunsko leto 2005, 2005, str. 19.

PRILOGA 2

Tabela 3: Kohezijski projekti v izvajanju v milijardah SIT

Naziv projekta	Maksimalni možen znesek sofinanciranja iz KS	Že porabljena sredstva do 30. 6. 2004	Odstotek porabljenih sredstev (v %)	Predviden končni datum projekta po FM ¹⁶
PROJEKTI OKOLJE - ISPA				
Čistilna naprava Celje	2.019	1.235	61	* ¹⁷ 31. 12. 2005
Kanalizacijski sistem in centralna čistilna naprava Lendava	1.231	378	31	30. 6. 2006
Čiščenje odpadnih voda in nadgradnja vodovodnega sistema v porečju Pake (1. in 2. del) - Velenje	1.080	121	11	*31. 12. 2005
Vodooskrba Trnovsko–Banjške plan.	614	323	53	*31. 12. 2005
Čiščenje odpadnih voda v bazenu Mislinja - Čistilna naprava Sl.Gradec	1.080	284	26	31. 12. 2006
Center za upravljanje z odpadki Dolenjska - 1. faza	1.191	0	0	31. 12. 2006
Čistilne naprave v spodnjesavskem bazenu (Sevnica, Krško, Brežice)	547	0	0	31. 12. 2007
Čiščenje odpadnih voda povodja Spodnje Save	2.445	0	0	31. 12. 2008
Regionalni center za ravnanje z odpadki Puconci	791	0	0	31. 12. 2007
Tehnična pomoč za čistilne naprave in kanalizacijsko infrastrukturo v območju centralnega bazena Save	54	43	80	dokončan
Tehnična pomoč za porečje Krke	198	0	0	31. 12. 2006
SKUPAJ OKOLJE ISPA	11.250	2.385	21	
PROJEKTI PROMET - ISPA				
Remont in rekonstrukcija Križni vrh (proga Ljubljana-Zidani Most in Maribor-Z. Most)	2.246	1.348	60	31. 12. 2005
Moderniziranje signalizacije in varnostnih ukrepov na železniški progi Divača–Koper	2.016	0	0	31. 12. 2007
Nadgradnja železniške proge Ljubljana–Zidani most–Maribor	2.411	0	0	*31. 12. 2005
Nadgradnja železniške proge Pragersko–Ormož	2.415	0	0	31. 12. 2008
Tehnična pomoč za izdelavo študij in tehnične dokumentacije za uvedbo sistemov GSM-R, ERTMS/ETCS ter za daljinsko upravljanje sistema stabilnih naprav električne vleke	234	180	77	dokončan
SKUPAJ PROMET - ISPA	9.322	1.528	16	
HORIZONTALNI UKREPI				
Tehnična pomoč za pripravo na uvedbo EDIS za ISPA (Fazi II in III)	168	119	71	dokončan
SKUPAJ ISPA PROJEKTI	20.740	4.032	19	

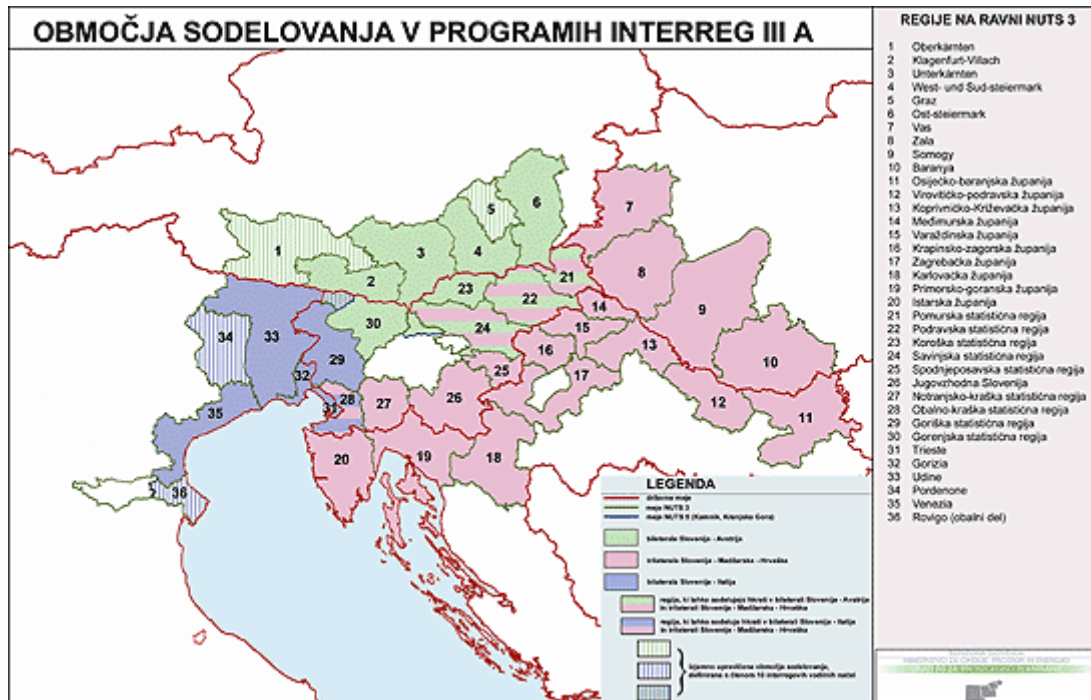
¹⁶ Podatki so pripravljene na podlagi podpisanih finančnih memorandumov oziroma odobrenih odločb Komisije ter poročil, pripravljenih za potrebe sestanka Nadzornega odbora.

¹⁷ Projekti označeni z * se še ne bodo zaključili v letu 2005. Predvidene so vloge podaljšanje roka dokončanja projekta.

Vir: Poročilo o črpanju sredstev Enotnega programskega dokumenta in Kohezijskega sklada v programskem obdobju 2004–2006, 2005.

PRILOGA 3

Slika 1: Območja sodelovanja v programih INTERREG III A

Vir: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, 2005.

Slika 2: Področja izvajanja programa INTERREG III B

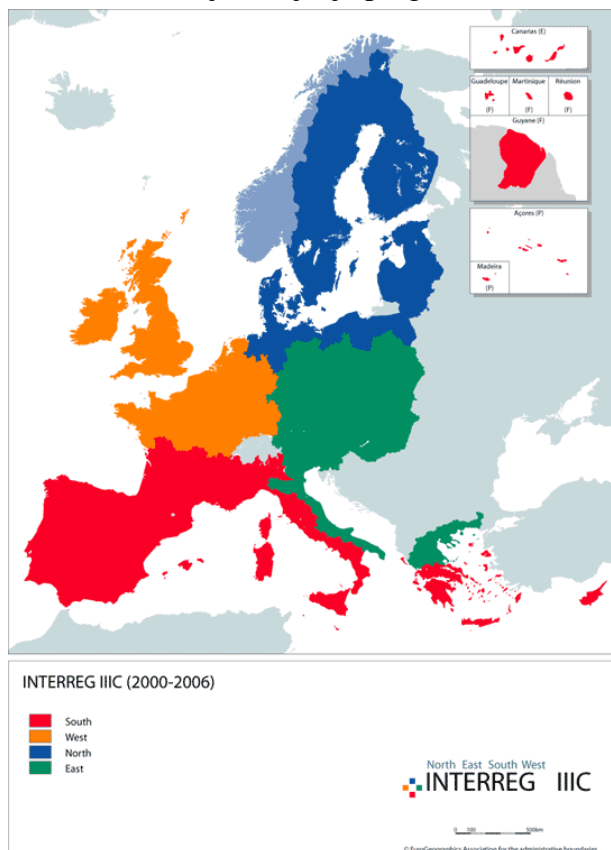
Vir: Priročnik za slovenske partnerje v INTERREG III B projektih, 2005.

Slika 3: Področja izvajanja programa CADSES

Vir: Priročnik za slovenske partnerje v INTERREG III B projektih, 2005.

Slika 4: Področja izvajanja programa INTERREG III C

Vir: Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, 2005.